

Satu Mölsä

**Huostaanotetun laitoksessa asuvan
nuoren itsenäistymisprosessi
Opas henkilökunnalle prosessin tukemiseen**

Opinnäytetyö

Sosionomi

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeatutkinto

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkintonimike	Aika
Satu Mölsä	Sosionomi	Maaliskuu 2020
Opinnäytetyön nimi		
Huostaanotetun laitoksessa asuvan nuoren itsenäistymisprosessi Opas henkilökunnalle prosessin tukemiseen		49 sivua 3 liitesivua
Toimeksiantaja		
Familiar, Venla		
Ohjaaja		
Auli Jungner		
Tiivistelmä		
<p>Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä itsenäistymiskansio Pienryhmäkoti Venlaan. Kansio sisältää aukikirjoitetun itsenäistymisprosessin ja erilaisia itsenäistymiseen liittyviä, eri osa-alueiden harjoitteluun tarkoitettuja menetelmiä ja vinkkejä sekä aikamääreitä itsenäistymisen etenemiselle. Ohjeet ja aikataulut ovat suuntaa antavia ja jokaiselle nuorelle laaditaan yksilöllinen, hänen tarpeensa huomioon ottava itsenäistymissuunnitelma. Tarve yhtenäisille käytänteille oli olemassa, sillä kyseisessä lastensuojelulaitoksessa ei ole ollut käytössä yhtenäistä prosessia, jota kaikki olisivat noudattaneet.</p> <p>Tutkimusmenetelminä käytettiin kvalitatiivisia sekä kvantitatiivisia menetelmiä. Ohjaajille ja nuorille tehtiin survey-kyselyt, teemahaastattelut, ja yhtenä menetelmänä täydentämään muita saatuja vastauksia käytettiin toiminnallista havainnointia. Opinnäytetyötä tehtiin yhteistyössä yksikön henkilökunnan ja nuorten kanssa sekä jo poismuuttaneiden nuorten kanssa, koska nuorten osallisuus on yksi yksikön toimintaperiaatteista. Kansio sisältää toiminnallisia menetelmiä itsenäistymisen eri aihealueiden harjoitteluun, ja osaa niistä testattiin nuorilla opinnäytetyötä tehdessä.</p> <p>Teoreettisena viitekehyksenä olivat nuoren biologinen ja psykologinen kehittyminen, itsenäistyminen, mielenterveyden kehittyminen, nuorten syrjäytyminen ja lastensuojelun eri muodot. Nuoruus, nuoruutta käsitteenä, on vaikea rajata tiettyyn ikähaarukkaan, ja nuoruuden eri vaiheet etenevät yksilöllisesti. Itsenäistymisessä haasteita on enemmän nuorilla, jotka ovat sijoitettuna laitoksiin kuin kotona asuvilla nuorilla.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimuksissa selvisi, että ohjaajien mielestä eniten harjoittelua tarvitaan kuukausibudjetin laadinnassa, rahankäytössä ja asioiden hoitamisessa puhelimitse: varsinkin viranomaispuheluita tulisi harjoitella. Myös ruoan valmistaminen, vuorokausiryhmin ylläpitäminen ja arjen hallinta vaativat harjoittelua. Nuorten itsensä mielestä he tarvitsevat eniten harjoitusta ja tukea kuukausibudjetin laadintaan, ruoan hintojen vertailuun ja vuorokausiryhmin ylläpitoon. Jo itsenäistyneet poismuuttaneet nuoret kokivat suurimmaksi haasteeksi yksinäisyyden.</p>		
Asiasanat		
Nuoruus, itsenäistyminen, lastensuojelu, huostaanotto		

Author (authors)	Degree	Time
Satu Mölsä	<i>Bachelor of Social Services</i>	March 2020
Thesis title The process of becoming independent for youth in substitute care Guide to supporting the process for staff		49 pages 3 pages of appendices
Commissioned by Familiar, Venla		
Supervisor Auli Jungner		
<p data-bbox="164 869 1457 1086">Abstract</p> <p data-bbox="164 869 1457 1086">The objective of this bachelor's thesis was to make a "how to become independent" -folder for children's home Venla. The folder contains the process of becoming independent and different kinds of practices and methods to support the process. The folder also includes some hints and timelines for the process. The need for the solid practices existed because there were no solid practices in use at these children's home in question, which all would have followed.</p> <p data-bbox="164 1126 1457 1232">Qualitative and quantitative methods were used as research methods for this thesis. A survey was conducted, and theme interviews were conducted to the young people and the staff. Different situations were also observed.</p> <p data-bbox="164 1272 1457 1489">The research makes it clear that the staff sees most need in compiling the monthly budget and taking care of official matters by telephone. Cooking, maintaining the circadian rhythm and managing everyday life also require practice. According the young people they need most training and support in compiling the monthly budget, comparing of the prices of the food and maintaining circadian rhythm. The young people who already have become independent and moved away experienced loneliness as the biggest challenge.</p>		
<p data-bbox="164 1574 320 1608">Keywords</p> <p data-bbox="164 1682 874 1711">Youth, independence, child protection, foster care</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET.....	8
2.1	Toimeksiantaja ja hyödynsaajat.....	8
2.2	Työn tavoitteet.....	9
2.3	Aiemmat tutkimukset.....	11
3	NUORUUS IKÄVAIHEENA.....	12
3.1	Nuoruuden eri vaiheet.....	12
3.2	Nuorten sosiaalisten taitojen kehittyminen.....	13
3.3	Nuorten biologinen ja psykologinen kehitys.....	14
3.4	Nuoren mielenterveyden kehittyminen.....	14
3.5	Nuorten syrjäytyminen.....	16
4	NUOREN ITSENÄISTYMISSPROSESSI.....	17
5	LASTENSUOJELU.....	18
5.1	Lastensuojelun periaatteet.....	18
5.2	Omaohjaaja.....	19
5.3	Lastensuojelun eri muotoja.....	19
	Ennakollinen lastensuojeluilmoitus.....	19
	Avohuolto.....	19
	Kiireellinen sijoitus.....	19
	Huostaanotto.....	20
	Sijoitusten määrä.....	20
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA MENETELMÄT.....	21
6.1	Opinnäytetyön tavoite.....	21
6.2	Kvantitatiivinen menetelmä ja kvalitatiivinen menetelmä.....	22
6.3	Prosessin kulku.....	24
7	TULOKSET JA TUOTOS.....	25
7.1	Ohjaajien palaute.....	25

7.2	Nuorten palaute	32
7.3	Tuotoksen esittely.....	35
8	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	40
	LÄHTEET.....	43

KUVALUETTELO

Kuva 1.	Mielenterveyden hyvinvointimalli mukailten Hannukkala & Törrönen.....	15
Kuva 2	Opinnäytetyön prosessi kulku.....	24
Kuva 3	Opinnäytetyön aikataulu	25
Kuva 4	Vastausten jakautuminen eri aihealueisiin.....	27
Kuva 5	Kodin hoidossa harjoitusta vaativat asiat.....	28
Kuva 6	Ruokaan liittyvät haasteet, joita pitää harjoitella	29
Kuva 7	Lisätiedon tarve talousasioissa.....	31
Kuva 8	Taloudenhoidon avuntarve	33
Kuva 9	Kodinhoidon avuntarve	33
Kuva 10	Ruoan laitton avuntarve.....	34
Kuva 11	Osaan varata aikoja.....	34
Kuva 12	Itsenäistymisprosessi.....	36
Kuva 13	Itsenäistyvän nuoren roolikartta	37

LIITTEET

- Liite 1. Siivous ja hygienian seurantalomake
- Liite 2. Itsenäistyvän nuoren viikkosuunnitelma
- Liite 3. Kirjallinen suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

1 JOHDANTO

Huostaanotettujen nuorten määrä on ollut nousussa vuosikymmenten ajan. Kilpailuyhteiskunta ja muuttuneet sosiaaliset verkostot ja taloudellinen tilanne ovat syitä tähän ilmiöön. Muuttuneet perhetilanteet sekä alati lisääntyvä vanhemmuuden puute sekä vanhempien osaamattomuus ovat myös syitä lisääntyneisiin lastensuojelun asiakasmääriin. Eriarvoisuus ja syrjäytyneisyys ovat yleistyneitä ilmiöitä huolimatta hallituksen tekemistä toimenpiteistä niiden ehkäisemiseksi. (Bardy 2013.)

Vuonna 2018 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 78 875 lapsesta. Ilmoitusten määrä kasvoi viisi prosenttia edellisestä vuodesta, ja kiireellisesti sijoitettiin yli neljä tuhatta lasta. Kiireellisten sijoitusten määrä kasvoi lähes seitsemän prosenttia edellisestä vuodesta. Sijoitettuja lapsia oli vuonna 2018 noin 18 500. Sijoitettujen lasten kokonaismäärä on myös kasvussa: se kasvoi edellisvuodesta lähes kolme prosenttia. (Lastensuojelu 2018.)

Pitkään jo esillä ollut soteuudistus ja sen tuomat muutokset yhteiskuntaan ovat kuitenkin saattaneet huonontaa lasten ja nuorten asemaa. Useat leikkaukset esimerkiksi koulumaailmassa ovat ajaneet oppilaitokset niin ahtaalle, että yksilölliselle opetukselle ja avustavalle työlle ei ole enää resursseja. Henkilökuntaa vähennetään, ja varsinkin avustavaa työtä tekevien henkilöiden määrä on vähentynyt. (Karisto 2018.)

Köyhyys ja toimeentulotuen saaminen ovat yhdistäviä tekijöitä lastensuojelun asiakkuuksissa. Avohuollon asiakkaaksi tulleista lapsista 45 prosenttia asui perheessä, joka sai toimeentulotukea. Huostaanotetuista jopa 54 prosenttia asui toimeentulotukea saavissa perheissä. Suomessa lapsiperheiden äideistä, jotka eivät olleet lastensuojelun asiakkuudessa, 75 prosenttia kävi töissä ja isistä 90 prosenttia. Lastensuojelun asiakkaiden perheissä äideistä töissä kävi vain 37 prosenttia, isien työtilanteesta ei ollut useinkaan tietoa. (Bardy 2013, 97.)

Laitoksissa asuville huostaanotetuille nuorille tulisi laatia yksilöllinen suunnitelma itsenäistymiseen. Useiden tutkimusten mukaan huostaanotetuiden nuorten tarve oppia itsenäistymiseen liittyviä normaaleja asioita on suurempi kuin tavallisilla kotona asuvilla nuorilla. Tutkimuksista selvisi myös se, että jälkihuollon päätyttyä nuorilla on suuri syrjäytymisvaara. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä lastensuojelulaitoksessa työskenteleville ohjaajille työvälineeksi kansio, jossa avataan nuoren itsenäistymisprosessia. Kansio sisältää itsenäistymistä tukevia harjoitteita, seurantataulukoita ja aikamääreitä itsenäistymisen etenemiselle. Opinnäytetyön tavoitteena on saada lastensuojelulaitokseen yhtenäinen prosessi, jota on helppo noudattaa, ja sen etenemistä voi seurata. Yhtenäinen prosessi hyödyttää kaikkia ohjaajia ja nuoria. Jokainen tietää, miten prosessi etenee, ja siihen liittyviä asioita pystytään ennakoimaan ja pohjustamaan nuorelle. Laitoksessa asuvat nuoret ovat myös tarkkoja siitä, että heitä kohdellaan tasavertaisesti, joten prosessin eteneminen samalla tavalla tukee tasapuolista kohtelua.

Opinnäytetyön idea lähti laitoksen toiveesta saada yhtenäiset käytännöt. Prosessi eteni lupien hakemisella laitoksesta, nuorilta, huoltajilta ja sosiaalityöntekijöiltä. Tämän jälkeen tein survey-kyselyn sekä nuorille että ohjaajille ja haastattelin molempia. Näiden pohjalta lähdin kehittämään kansion sisältöä ja harjoitteita. Kyselyiden tarkoituksena oli saada selville mitä itsenäistymiseen liittyviä haasteita ohjaajat kokivat nuorella olevan ja mihin osa-alueisiin ohjaajat tarvitsevat työvälineitä. Nuorille tarkoitetuilla kyselyillä oli tarkoituksena saada tietää nuoren oma kokemus osaamisestaan ja tarpeistaan kuuluviin. Kyselyiden tuloksia vertailemalla saatiin tietää mielipide erot ohjaajien ja nuorten välillä. Välillä luetutin työtä yksikön johtajalla, ja erilaisia menetelmiä testattiin nuorilla. Palautteen perusteella tein muutoksia kansion sisältöön. Osallistuva havainnointi tuki kyselyiden tuloksia siitä, että nuorten käsitys omasta osaamisesta on erilainen kuin ohjaajien käsitys.

2 OPINÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET

2.1 Toimeksiantaja ja hyödynsaajat

Pienryhmäkoti Venla on Hollolassa sijaitseva seitsemänpaikkainen perustason lastensuojelulaitos, jonka yhteydessä on kolme itsenäistymisasuntoa. Venla on osa Familiaria, joka on Mehiläiskonserniin kuuluva johtava yksityinen lastensuojelupalveluita tarjoava yritys. Familiarissa työskentelee moniammatillinen henkilökunta, joka tekee yhteistyötä vuosittain noin 200 kunnan kanssa. Familiarilla on ympäri Suomea 60 lastensuojeluyksikköä, joissa tarjotaan eritasoisia lastensuojelun palveluita. Familiar mainitsee arvoikseen tiedon, taidon, vastuun ja välittämisen, kasvun ja kehityksen sekä kumppanuuden ja yrittäjyyden. (Familiar 2020.)

Familiarin toimintaa ohjaavat lastensuojelu- ja muut lait, ISO 9001 -laatujärjestelmä, omavalvonta ja toiminnanohjausjärjestelmä. ISO 9001 -laatujärjestelmä on kansainvälinen laadunhallintastandardi, jonka tarkoituksena on yrityksen toiminnan parantaminen ja asiakastyytyväisyyden lisääminen. Sertifioinnilla voidaan asiakkaalle kertoa, että yritys täyttää sille asetetut kriteerit. Toiminnanohjausjärjestelmä on toimintakäsikirja, joka on sähköisessä muodossa. Henkilökunta käyttää sitä päivittäin dokumentointiin, ja sen avulla seurataan myös sisäisiä prosesseja ja niiden laatua. Nuorten osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet näkyvät nuorten mielipiteiden huomioimisella sekä nuorille säännöllisesti tehtävällä toimintakyky mittarilla. (Familiar 2020.)

Omavalvonta on tullut lakisääteiseksi 1.4.2015 kaikissa yksityisissä ja julkisesti sosiaalipalveluita tuottavissa yksiköissä. Omavalvonta tarkoittaa palveluiden tuottajan itsenäistä laadun ja asiakasturvallisuuden tarkkailua ja varmistamista, niin että se toteutuu lakien ja lupaehtojen mukaisesti. Omavalvontasuunnitelma perustuu järjestelmälliseen riskienhallintaan. Laadun ja turvallisuuden varmistamiseksi kukin yksikkö laatii omavalvontasuunnitelman yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa. Tällä tuetaan heidän osallisuuttaan, ja omavalvontasuunnitelma on kaikkien nähtävillä yksikössä. (Aluehallintovirasto 2017.)

Aukikirjoitetusta itsenäistymisprosessista hyötyvät sekä ohjaajat että nuoret. Prosessin aukikirjoittamisella helpotetaan ohjaajien arjen toimintaa. Venlassa jokaisella nuorella on omaohjaaja, joka hoitaa pääasiallisesti nuoren prosessia. Mikäli omaohjaaja on poissa, on sijaisuutta tekevän toisen työntekijän helppo ohjata nuorta häntä koskevissa asioissa nuoren tietojen löytyessä kansiossa. Tällä tuetaan myös sitä, että nuori saa ajantasaista tietoa oman prosessin etenemisestä huolimatta siitä, onko omaohjaaja työvuoressa. Itsenäistymisprosessin etenemisen dokumentoinnista on hyötyä myös muille monialaisessa työryhmässä työskenteleville: esimerkiksi nuoren sosiaaliohjaaja ja sosiaalityöntekijä hyötyvät tiedosta, miten itsenäistymisen on tarkoitus edetä ja siitä, miten se todellisuudessa etenee.

Suuri osa nuorista käy myös psykiatrilla tai psykologilla. Heidän työssään on myös etua tiedosta, miten prosessi toteutetaan tässä yksikössä ja minkälaisia haasteita siinä on ollut. Näihin haasteisiin tai syihin, joista haasteet johtuvat, voidaan reagoida hoitokäynneillä.

2.2 Työn tavoitteet

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on saada pienryhmäkoti Venlaan yhtenäinen aukikirjoitettu itsenäistymisprosessi, joka on käytännössä kansio, josta työntekijöiden yhdessä nuoren kanssa olisi helppo seurata prosessin etenemistä ja harjoitella nuoren kanssa itsenäistymistä. Ohjaajille tarkoitettussa kansiossa on aikamääreitä siitä, milloin ja minkälaisia asioita tulisi harjoitella, sekä erilaisia työvälineitä itsenäistymisen harjoitteluun. Käytössä tällä hetkellä on suuntaa antavana Umbrella-työkirja, mutta sitä jokainen omaohjaaja toteuttaa haluamallaan tavalla, ja yhtenäisyys prosessista ja sen etenemisestä puuttuu.

Kansio sijaitsee fyysisesti pienryhmäkoti Venlan puolella ja sitä on tarkoitus hyödyntää kaikkien nuorten kanssa itsenäistymiskäytänteitä harjoitellessa. Kansiota hyödynnetään kuitenkin eniten niiden nuorten kanssa, jotka ovat jo siinä iässä ja vaiheessa, että itsenäistymisasuntoon muuttaminen on ajankoh-

taista puolen vuoden sisällä, kansiota hyödynnetään myös jo itsenäistymisasunnossa asuvien kanssa. Venlassa asuu tällä hetkellä seitsemän nuorta, joiden ikähaarukka on 12 - 17 vuotta. Venlan yhteydessä on kolme itsenäistymisasuntoa, joihin nuori siirtyy asumaan yleensä aikaisintaan 17-vuotiaana iässä ja itsenäistymisprosessin ollessa siinä vaiheessa, että valmiudet tuettuun asumiseen ovat olemassa. Itsenäistymisasunnoissa asuu kolme nuorta, jotka kaikki ovat tällä hetkellä 18-vuotiaita. Omaohjaaja jatkaa työskentelyä nuoren kanssa, kuitenkin niin, että vastuu itsestä ja asumisesta lisääntyy nuorella itsellään. Itsenäistymisasunnossa nuori voi periaatteessa asua 25-vuotiaaksi saakka, jolloin jälkihuolto päättyy. Käytännössä tämä toimii niin, että nuori asuu asunnossa samanlaisella sopimuksella kuin Venlan puolella asuaan, usein nuori muuttaa kuitenkin pois joko heti täytettyään 18 vuotta tai opintojen päätyttyä. Nuorelle voidaan tehdä myös vuokrasopimus nuoren täytettyä 18 vuotta, jolloin nuori maksaa vuokran itse, tällöin hän hakee toimeentulotukea ja asumistukea.

Projektityön opintoina nuorelle toteutettiin oma kansio, joka sijaitsee kunkin nuoren itsenäistymisasunnossa ja sisältää osittain samoja ohjeita kuin ohjaajien kansio ja seurantataulukon. Tämä kansio on nuoren omassa käytössä. Nuoren kansio sisältää myös ohjeita, selityksiä ja linkkejä Kelan, työvoimatoimiston ja muiden nuorelle tärkeiden asioiden sivuille. Näihin verkkosivuihin nuori voi palata itsenäisesti ohjaajan kerrottua asioista jo aikaisemmin. Nuoren omaa kansioon räätälöidään hänelle tärkeitä yhteystietoja ja ohjeita.

Nykyisten käytäntöjen selvittämällä pyritään kehittämistarpeiden esiin nostamiseen. Prosessissa esiin tulleita haasteita pyritään ratkomaan tulevassa työssä, joka on itsenäistymiskansio. Opinnäytetyö toteutetaan yhdessä Venlan työntekijöiden sekä Venlassa asuvien nuorten kanssa. Mukana haastattelussa ovat myös Venlasta jo pois muuttaneet nuoret. Tarkoituksena on selvittää Venlan itsenäistymiskäytänteitä haastatteluilla ja kyselyillä. Nuorten haastatteluilla tuetaan nuorten osallisuutta, ja nuoret saavat äänensä kuuluviin heitä koskevissa asioissa. Osallistuvan havainnoinnin tarkoituksena on selvittää miten asiat todellisuudessa arjessa toimivat. Ihmiset usein toimivat eri tavalla, kuin sanallisesti aikaisemmin asiat ovat ilmaisseet.

2.3 Aiemmat tutkimukset

Jenni Rönttilän Hamkissa 2012 tekemässä Nuoren itsenäistymisprosessi lastensuojelun laitoshuollossa ja Sinikka Tuomen Samkissa 2016 tekemässä Nuoren itsenäistymisprosessin tukeminen osana lastenkotityötä töissä tuodaan esille arjen taitojen harjoittelu ja yksilöllisen huomioimisen merkitys. Aiheesta on tehty useita opinnäytetöitä, joiden mukaan jokaisella lastensuojeluyksiköllä on oma toimintamalli ja aukikirjoitettu itsenäistymisprosessi. Nuoruus on persoonallisuuden ja tunne-elämän kehityksessä tärkeää aikaa, psyykkisessä kehityksessä merkityksellistä on vanhemmista irtautuminen. Nuorelle on tärkeää saada olla jotain muuta, kuin mitä vanhemmat odottavat häneltä. On löydettävä jotain omaa, ja joskus käytös saattaa olla täysin päinvastaista kuin vanhemmilla. Nuoren itsenäistymistä tukee mahdollisuus saada osittain päättää omista asioista. Säännöt ja rajoitukset luovat kuitenkin nuorelle turvallisuuden tunteen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.)

Rönttilän tutkimuksessa kävi ilmi, että työntekijöiden havaitsema puute oli rahankäytön harjoittelu, johon he toivoivat jonkinlaista menetelmää. Työntekijät toivoivat myös arviointimenetelmää nuoren itsenäistymisprosessin kulun arvioimiseksi. Arjen taitojen harjoittelu nousi Rönttilän tutkimuksessa isoimmaksi asiaksi. Siihen kuuluvat ruuan laitto, hygieniasta huolehtiminen, asiakirjojen hoitaminen, rahan käytön suunnittelu ja hallinta, oman viihtyvyyden luominen sekä ajankäytön hallinta ja suunnittelu. Osaa näistä taidoista harjoitellaan jo heti, kun nuori saapuu laitokseen, mutta osan harjoittelua pitäisi korostaa vähintään puoli vuotta ennen itsenäistymistä. (Rönttilä 2012.)

Tuomen (2016) tekemässä opinnäytetyössä työssä korostui nuoren yksilöllinen huomioiminen ja roolikarttojen teko sekä vahvuuksien etsiminen. Arjen taitojen opetteluun lisäksi huomioitiin psyykkinen kasvu, kehon muutokset sekä sosiaalinen kehitys. Nämä vaikuttavat paljon nuoren minäkuvan rakentumiseen ja itsenäistymisprosessiin. Nuoren rooli toimijana ja tavoitteiden asettajana oli keskeinen. Molemmissa töissä kävi ilmi, että lastensuojelun paikoissa

käytettiin Umbrella-menetelmää, joka on kehitetty lastensuojeluun yhdessä alan työntekijöiden kanssa. Sen käyttö oli kuitenkin erilaista eri paikoissa.

Lastensuojelun ylisukupolvisuuden ongelmia ovat Berlinin ja Burken tutkimusten mukaan huonot sosiaaliset taidot, matala koulutus tai sen puuttuminen kokonaan, päihteet, mielenterveysongelmat ja perheväkivalta. (Berlin ym. 2011, Burke ym. 2013.) Bijleveldin ja Wijkmanin (2009, 144) tutkimusten mukaan vanhempien rikollinen toiminta lasten syntymän jälkeen lisää myös lasten ajautumista rikolliseen maailmaan. Päihdeongelmaisten vanhempien lapsilla on jopa 69 % suurempi riski sairastua masennukseen kuin muulla väestöllä (Fuller-Thompson ym. 2013, 97).

3 NUORUUS IKÄVAIHEENA

3.1 Nuoruuden eri vaiheet

Nuoruutta käsitteenä on vaikea määritellä tiettyyn ikään sopivaksi. Nuoruuden eri vaiheet ja niiden pituus vaihtelevat yksilöllisesti ja ovat kulttuurisidonnaisia (Aaltonen ym. 2003, 13, 18). Tässä työssäni tarkastelen lähinnä nuoruuden keskivaihetta, joka sijoittuu 15 - 18 vuoden ikähaarukkaan.

Dunderfeltin (2011, 84) mukaan nuoruus sijoittuu vuosien 12 - 20 väliin. Nuoruudessa on kolme eri vaihetta: Varhaisvaihe, keskivaihe ja loppuvaihe. Varhaisvaihe sijoittuu ikävuosiin 12 - 15, jolloin nuorella alkaa myös biologinen murrosikä. Tässä ikävaiheessa tyypillistä on kapinoita vanhempiaan vastaan sekä muita auktoriteettiasemassa olevia vastaan. Tässä vaiheessa myös solmitaan uusia ystävyys-suhteita.

Monet erilaiset riskitekijät vaikuttavat nuoren käytökseen. Käytösmaalleja otetaan vanhemmilta ja muilta nuorilta sekä koulussa että muissa yhteisöissä. (Pulkkinen ym. 2006, 122). Nuoret kokevat olevansa erilaisia ollessaan ystäviensä kanssa verrattuna siihen, millaisia he ovat vanhempiensa kanssa. Ystävien kanssa he voivat olla sosiaalisia ja iloisia, kun taas vanhempien kanssa saattavat he vetäytyä omaan huoneeseensa ja olla hiljaisia. Nuoret käyttävät paljon aikaa murehtimiseen siitä, mitä muut hänestä ajattelevat. Jokaisella

tuntuu olevan erilainen näkemys siitä, millainen nuori on. Nuorta hämmentää, ketä hänen pitäisi uskoa ja mikä hänen identiteettinsä on. (Harter 2012, 73.) 15 - 18-vuotiaalla nuorella on usein identiteetikriisi: halutaan samaistua muihin nuoriin, solmitaan merkityksellisiä ihmissuhteita ja koetellaan omia rajoja, jolloin minäkuva alkaa selkiytyä. Tätä vaihetta kutsutaan keskivaiheeksi. (Dunderfelt 2011, 84.) Mikäli nuori ei tunnista omaa identiteettiään, se jää vajaaksi ja hankaloittaa yhteiskuntaan integroitumista (Erikson 1994).

Viimeistä vaihetta kutsutaan nuoruusiän loppuvaiheeksi, ja se sijoittuu ikävuo-
sien 18 - 20 välille. Tässä vaiheessa yleensä aloitellaan itsenäistä elämää ja
pohditaan omaa paikkaa maailmassa. Elämä alkaa tasaantumaan huolimatta
ideologisesta kriisistä. (Dunderfelt 2011, 85.)

3.2 Nuorten sosiaalisten taitojen kehittyminen

Nuoruuden kehitystehtäviä ovat suhteiden luominen molempia sukupuolta ole-
viin ihmisiin sekä oman identiteetin löytäminen: identiteetti on joko maskuliini-
nen tai feminiininen. Oman kehonkuvan hyväksyminen on myös tärkeää tässä
vaiheessa. (Dunderfelt 2011, 85). Kipuulua kehon kuvan kanssa näkyy jo aikai-
semmissa ikävuosissa. Dunderfeltin (2011, 87) mukaan tunnepuolella eron te-
keminen vanhempiin ja muihin läheisiin alkaa ja oman perheen perustaminen
alkaa mietityttämään ja olemaan ajankohtaista. Arvomaailma ja moraalit alka-
vat kehittyään ja ohjailemaan elämän valintoja.

Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät kolmen - kuuden vuoden iässä. Hyvät so-
siaaliset taidot tarkoittavat sitä, että lapsi ja nuori kykenee ratkaisemaan arjen
ongelmia niin, että siitä seuraavat tilanteet ovat positiivisia. Hyvät sosiaaliset
taidot edellyttävät empatiakykyä ja kykyä ymmärtää, millaisia seurauksia
omalla toiminnalla on. (Nurmi ym. 2006, 54.)

Sosiaalisiin taitoihin kuuluu myös kyky tunnistaa omat ja toisten tunteet sekä
toisten tunteiden huomioon ottaminen ja kyky asettua toisen asemaan. Omien
tunteiden säätelykyvyn puute aiheuttaa suurimpia ongelmia. Sosiaalisten taito-
jen puute huomataan usein ryhmätilanteissa, ja se havaitaan usein ensim-
mäistä kertaa lapsen mennessä päiväkotiin. (Hyks 2013.)

Lapsen sosiaalisilla taidoilla on vaikutusta lapsen asemaan kaveripiirissä ja yhteiskunnassa. Hyvät sosiaaliset suhteet koulussa edistävät koulunkäyntiä ja sosiaalista kehitystä. Huostaanotetut lapset opiskelevat vähemmän kuin muut ikäisensä. He käyvät harvemmin lukion tai jatkavat opintojaan ammatti- korkeakoulussa. He myös usein aloittavat toisen asteen opinnot myöhemmin kuin ikätoverinsa. Syynä tähän eivät ole useinkaan oppimisvaikeudet, vaan ikävät kokemukset elämässä ja koulussa viihtyminen sekä kaverisuhteet. (Kiiskinen & Tahkola 2016, 17, 21.)

Aikaisemmat negatiiviset kokemukset elämässä, yhteiskunnan rajoitukset ja kielteiset päätökset saattavat vaikuttaa nuoren kykyyn tehdä päätöksiä, jotka vastaavat hänen kykyjään ja halujaan. Tämä näyttäytyy usein ulkopuoliselle niin, että tavoitteet ovat matalalla tai niitä ei ole laisinkaan. Toiminta on päämäärätöntä ja aikuisuuteen valmistautuminen on vähäistä. (Berk 2010, 402.)

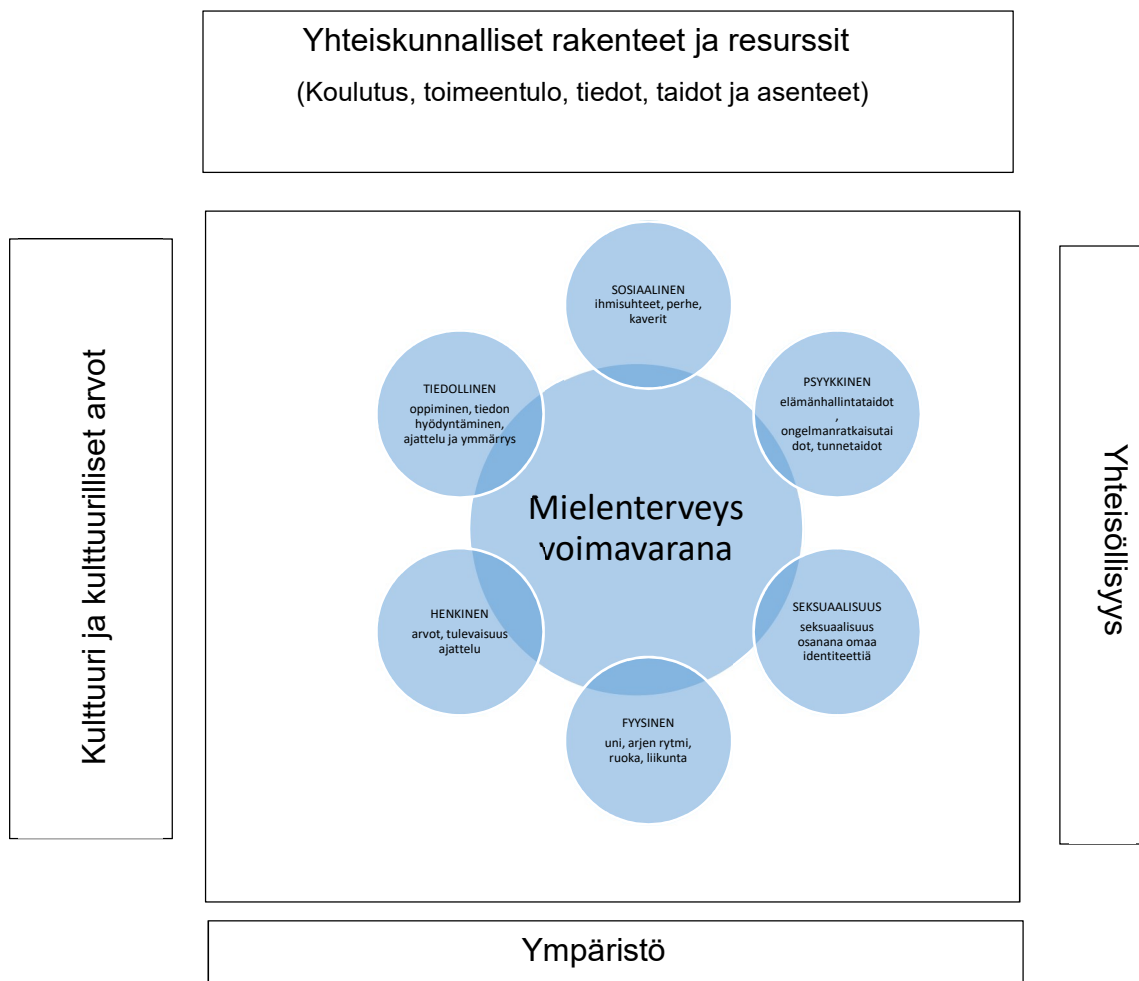
3.3 Nuorten biologinen ja psykologinen kehitys

Nuori kehittyy biologisesti ja psykologisesti. Seksuaalisuus herää, ja nuori oppii ajattelemaan asioita kognitiivisesti. (Dunderfelt 2011, 86.) Nuoren kasvuympäristö laajenee, ja sosiaaliset suhteet lisääntyvät ja muuttuvat. Myös toimintakulttuuri muuttuu. Nurmen ja Ruoppilan (2007, 126, 179) mukaan ihmisen persoonallisuus kehittyy läpi elämän, ja sen peruspilareita on temperamentti, joka vaikuttaa siihen, miten ihminen reagoi asioihin: kohtaako hän haasteellisia asioita vai yrittääkö vetäytyä niistä?

3.4 Nuoren mielenterveyden kehittyminen

Mielenterveydelle ei ole yksiselitteistä määritelmää (Kinnunen 2011). WHO määrittelee mielenterveyden hyvinvoinnin tilaksi, jossa ihminen kykenee tekemään päätöksiä ja toimii osana yhteiskuntaa. Mielenterveys on henkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin yhteisvaikutusta. (World Health Organization 2018.) Useissa tutkimuksissa mielenterveys määritellään positiivisina asioina, vaikka myös negatiiviset asiat ovat osa elämää ja mielenterveyttä. (Galderisi ym. 2015.)

Mielenterveys kehittyi vuorovaikutuksessa nuoren ja ympäristön kanssa. (Törrönen ym. 2011, 8). Ympäristö voi vaikuttaa mielenterveyden kehittymiseen joko kannustavasti tai vaikeuttaa sen kehittymistä negatiivisella tavalla ja negatiiviseen suuntaan (Kinnunen 2011, 50). Mielenterveyden kehitykseen vaikuttavat yhteiskunnan arvot, kulttuuri, rakenteet ja resurssit. Mielenterveys on itsensä hyväksymistä, kykyä selviytyä vastoinkäymisistä ja luoda toimivia ihmissuhteita, myötäelämisen taitoa, elämästä nauttimisen taitoa, oppimis- ja opiskelukykyä sekä kykyä tehdä työtä. Mielenterveys on tasapainossa oloa oman persoonallisuuden ja ympäristön välillä. (Törrönen ym. 2011, 8.) Kuvassa 1 on kuvattu mielenterveyden hyvinvointimallia.

Kuva 1. Mielenterveyden hyvinvointimalli mukailen Hannukkala & Törrönen

3.5 Nuorten syrjäytyminen

Syrjäytymisen alkamisajankohtaa on vaikea määritellä ja tunnistaa. Ihmisen aikaisemmat kokemukset ja aikaisempi elämä vaikuttavat hänen käyttäytymiseensä ja päätöksiin, joita hän tekee. Huolimatta siitä, millainen tausta ihmisellä on, hän periaatteessa pystyy itse valitsemaan, millaista polkua kulkee. (Ihalainen & Kettunen 2016, 131 - 132.)

Nuorten syrjäytymisellä tarkoitetaan koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä sekä ulkopuolelle jäämisen vaikutuksia hyvinvointiin. Nuorten itsensä mielestä syrjäytyminen tarkoittaa ystävyysuhteiden puutetta.

Lapsuuden kasvuympäristö ja vanhempien kyky huolehtia lapsista vaikuttavat syrjäytymisriskiin. Puutteelliset tai huonot kasvuolosuhteet ja vanhempien ongelmat ennustavat nuorten syrjäytymistä. Suurimpia syrjäytymistä ennustavia riskejä ovat sijoitus lastenkotiin, pelkkä peruskoulutus, mielenterveyslääkitys 14 - 18-vuotiaana, lapsen saanti alle 20-vuotiaana, käytöshäiriöt ja vanhempien pitkäaikainen toimeentulotuen saanti. (Lapset, nuoret ja perheet 2019.) Päijät-Hämeessä suurin riski syrjäytyä on naisilla, jotka ovat saaneet lapsen alle 20-vuotiaana. Toinen syrjäytymistä ennustava tekijä on se, että nuori ei ole suorittanut toisen asteen tutkintoa 25 ikävuoteen mennessä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus & Me-säätiö 2018.)

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on tavoitteena nostaa oppivelvollisuusikä 18 vuoteen ja saada jokainen peruskoulun päättävä nuori suorittamaan myös toisen asteen tutkinto. Laajempi oppivelvollisuus astuu voimaan 2021. Tällä toimenpiteellä pyritään kaventamaan koulutuksellisia eroja, ja sillä on vaikutusta myös syrjäytymisen ehkäisyyn. Oppivelvollisuuden pidentäminen tarkoittaa myös sitä, että toisen asteen koulutuksesta tulee maksuton. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019a.)

Suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat nuoret, joilla on suoritettuna ainoastaan peruskoulu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b.) Vuonna 2013 voimaan tullut koulutustakuu takasi kaikille nuorille koulupaikan. Ongelmana ei ole koulupaikan saaminen, vaan se, että koulun keskeyttää noin seitsemän prosenttia opiskelijoista. Keskeyttämisen syitä ovat huonot perusopetuksessa

saadut taidot, sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat ja väärän alan valinta. Ammattiosaamisen kehittämissyhdistyksen toimitusjohtaja Veli-Matti Lampun (2019) mukaan oppivelvollisuusiän nosto ei ratkaise näitä ongelmia.

4 NUOREN ITSENÄISTYMISPROSESSI

Suomalaiseen kulttuuriin kuuluu varhainen kotoa pois muuttaminen. Kotoa pois muuttaminen koetaan merkkinä itsenäistymisestä. (Myllyniemi 2017.) Nuori kokee itsenäistymiseksi sen, että pystyy itse vaikuttamaan omiin asioihin ja toimimaan itsenäisesti. Arjen sujuminen ulkoapäin katsottuna, ei riitä siihen, että nuori on onnistunut. Nuorelle tärkeää on edistyä sellaisissa asioissa, jotka ovat hänelle tärkeitä. (Malm 2019, 47.) Nuoren ja aikuisen välinen tutustuminen ja luottamus ovat avainasemassa, jotta nuoren kokemuksen tulevat käsitellyksi heidän omasta näkökulmastaan, olettamatta ja yleistämättä. Esimerkiksi tietokoneella pelaaminen voidaan nähdä joko hyvänä resurssina nuoren elämässä tai uhkana riippuen näkökulmasta. (Stenvall ym. 2015, 39 - 45.)

Myönteisen minäkuvan tukeminen ja nuoren oma kokemus omasta elämäntilanteestaan on tärkeää. Pyrkimyksenä on välttää korostamasta riskejä ja vaikeuksia, jotta nuori ei jäisi vaille huomiota ja tunnetta siitä, ettei tule kohdataksi. Nuori tulisi kohdata ja ymmärtää niin kuin hän itse haluaa, hänen omasta näkökulmastaan. (Häkli ym. 2015, 9 - 21.) Sijaishuollossa on mahdollisuus opettaa erilaisia itsenäistymiseen liittyviä taitoja, kuten esimerkiksi taloudenhallintaa (Edelstein & Lowenstein 2014).

Itsenäistyessä nuoren arvomaailma kehittyy ja hän joutuu miettimään päätöksissään oikeaa ja väärää, päätösten ollessa vääriä hän joutuu kohtaamaan seuraukset, joita vääristä päätöksistä aiheutuu. Oikean ja väärän tunnistaminen kehittyy, samalla kehittyy myös omien rajojen tunnistaminen ja vastuunotto tekemisistään. (Mäkäräinen 2016.) Koulutus ja tutkinnon saaminen lisäävät itsenäistymisen tunnetta nuorilla, samalla helpottuu taloudellinen itsenäistymisen, joka koetaan tärkeäksi elämänhallinnan osa-alueeksi. Itsenäistymiseen liittyy vanhemmista irtautuminen, usein myös parisuhde ja perheen perustaminen. Läheiset ihmissuhteet ja tukiverkosto auttavat nuorta selviytymään matkalla aikuisuuteen. (Reinikainen 2009, 106 - 117).

5 LASTENSUOJELU

5.1 Lastensuojelun periaatteet

Päiväkoti, koulu ja sosiaali- ja terveystieteet ovat suuressa roolissa ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä. Peruspalveluita tarjoavilla yksiköillä on mahdollisuus havainnoida lapsen hyvinvointia ja elinoloja. Heillä on velvollisuus selvittää, tarvitseeko lapsi ja perhe jonkinlaisia tukipalveluita selvitäkseen arjesta. Varhaisen tuen muotoja ovat muun muassa kotipalvelu, perhetyö, kasvatus- ja perheneuvonta, tukihenkilö tai tukiperhe. Useat kunnat tarjoavat myös vertaisryhmätoimintaa. (Ihalainen & Kettunen 2016, 103 - 109.) Yhteiskunnan on tuettava vanhempia kasvatustehtävässä ja tarjottava apua perheelle riittävän ajoissa (Lastensuojelun käsikirja. 2019a).

Lastensuojelun tarkoituksena on selvittää lapsen etu ja tarpeet. Mitä enemmän tietoa on käytettävissä lapsen tilanteesta, sitä helpompi on suunnitella oikeita lapsen edunmukaisia ratkaisuja. Taustatietoja hankittaessa täytyy olla kriittinen, ja tällöin tulee kuulla lasta itseään sekä hänen läheisiään. (Ihalainen & Kettunen 2016, 103 - 109.) Ratkaisuja mietittäessä on turvattava lapsen ihmissuhteiden jatkuminen ja mietittävä, millä keinoin tuetaan lapsen kielellistä ja kulttuurista sekä uskonnollista taustaa (Lastensuojelun keskusliitto 2020).

Lastensuojeluilmoitus käynnistää yleensä lastensuojeluprosessin. Ilmoituksen voi tehdä yksityinen henkilö, vanhempi itse tai lasten ja nuorten kanssa työskentelevä henkilö. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä on ilmoitusvelvollisuus, mikäli he saavat tietoonsa sellaisia asioita, jotka vaarantavat lapsen kasvun ja kehityksen. Lastensuojeluilmoitus käynnistää palvelutarpeen arvioinnin, jossa selvitetään lastensuojelun kiireellisyyden tarve, kasvuolosuhteet ja huoltajien kyky huolehtia lapsista. Palvelutarpeen arviointi on aloitettava seitsemän päivän sisällä, ja sen on oltava valmis viimeistään kolmen kuukauden kuluttua. Arvioinnin aikana lapselle laaditaan asiakassuunnitelma yhdessä lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa. (Ihalainen & Kettunen 2016, 110 - 111.)

Lastensuojelulaitoksissa on tarve ja mahdollisuus opetella itsenäistymistaitoja, joihin kuuluvat esimerkiksi arjenhallinnan taidot, kuten rahankäytön harjoittelu, ruuanlaitto sekä viranomaisasiointi. Näillä taidoilla vähennetään riskiä syrjäytyä ja helpotetaan kiinnittymistä yhteiskuntaan. Lastensuojelulakiin on tullut muutos, ja jälkihuollon ikäraja on nostettu 21 vuodesta 25 vuoteen. Useat alan ammattilaiset ovat toivoneet ikärajan nostoa, sillä jälkihuollon päätyttyä monet nuoret helposti syrjäytyvät. (Kuntalehti 2019.)

Omaohjaaja

Useissa laitoksissa on käytössä omaohjaaja-menetelmä. Omaohjaaja nimeää nuoren saapuessa lastensuojelulaitokseen. Omaohjaaja vastaa pääasiallisesti nuorta koskevista asioista, hänellä on kokonaiskuva nuoren asioista ja hän on yhteydessä huoltajiin ja eri tahoihin, jotka hoitavat nuoren asioita. (Lastensuojelun käsikirja 2019b.) Sijaishuollossa olevien nuorten itsenäistymisprosessia tutkittaessa kävi ilmi, että nuorelle tärkein suhde oli suhde omaohjaajaan. Nuoret kokivat tärkeäksi omaohjaajan tuen itsenäistymisharjoittelussa. (Törrönen & Vauhkonen 2012.)

5.2 Lastensuojelun eri muotoja

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus

Myös syntymättömästä lapsesta voidaan tehdä ennakollinen lastensuojeluilmoitus, mikäli epäillään, että lapsi tarvitsee heti syntymänsä jälkeen lastensuojelun tukipalveluita (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 5 luku 25 c §).

Avohuolto

Avohuollon tukitoimena lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle, mikäli huoltajat ja yli 12 vuotta vanha lapsi tähän suostuvat. Myös koko perhe voidaan sijoittaa perhekuntoutukseen avohuollon tukitoimena. (Ihalainen & Kettunen 2016, 115 - 118.)

Kiireellinen sijoitus

Lapsi, jolla on akuutti väkivallan uhka tai joka on itselleen tai ympäristölle vaarallinen tai on jätetty heitteille, voidaan sijoittaa kiireellisesti 30 päiväksi. Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa toisella 30 päivän sijoituksella, jonka aikana valmistellaan huostaanottoa. (Ihalainen & Kettunen 2016, 116.)

Huostaanotto

Mikäli muut tukitoimet eivät ole auttaneet, voidaan nuori ottaa huostaan.

Huostaanoton kriteereitä ovat lapsen kasvun ja kehityksen vaarantavat olosuhteet tai se, että lapsi on itselleen vaaraksi ja vaarantaa terveytensä käyttämällä päihteitä tai ajautumalla rikolliseen toimintaan. Puutteet huolenpidossa ja kasvuolosuhteissa ovat kuitenkin tulkinnanvaraisia. Kiireellinen sijoitus tehdään, mikäli lapsi on välittömässä vaarassa heitteillejätön, väkivallan tai oman käytöksensä vuoksi. Huostaanotto päätöksessä päätetään myös siitä, mihin lapsi sijoitetaan. Sijoitusvaihtoehtoina ovat sukulaiset, perhesijoitus toiseen perheeseen tai erilaiset lastensuojelun laitokset. Kiireellistä sijoitusta usein jatketaan huostaanotolla. (Ihalainen & Kettunen 2016, 115 - 118.)

Sijoitusten määrä

Huostanotettuna oli vuoden 2018 lopussa 9 533 lasta, joista noin puolet oli perhehoidossa ja lähes 30 % oli sijoitettuna laitoksiin. Lastensuojelulain mukaan lapsen sijaishuolto on järjestettävä ensisijaisesti perhehoidossa. Perhehoitoon sijoitetuista lapsista 13,1 prosenttia (689) oli sijoitettu sukulais- tai läheisperheisiin. Ammatillisiin perhekoteihin sijoitettuja lapsia oli 12 %. Kunnilla oli lähes viidentuhannen perheen kanssa toimeksiantosopimus vuonna 2018. Perheisiin sijoitettujen lasten määrä on kasvanut lastensuojelulain voimaantulon (2012) jälkeen. Vuoden 2011 lopussa huostassa olleista lapsista 49 prosenttia oli perhehoidossa, kun taas vuonna 2018 vastaava osuus oli 55 prosenttia. (Lastensuojelu 2018b.)

Maakuntien välillä on eroja sijoituspaikkojen käytössä. Kun sijoituspaikkojen osuuksia vertaillaan maakuntien kesken, perhehoidon osuus huostassa olleista lapsista oli suurin (73 %) Pohjois-Pohjanmaalla ja pienin (42 %) Keski-Pohjanmaalla. Laitoksiin sijoitettujen lasten osuus oli suurin (36 %) Varsinais-Suomessa, kun taas Pohjois-Pohjanmaalla osuus oli pienin (15 %) vuoden viimeisenä päivänä huostassa olleista. Huostaanottoja puretaan harvoin, vuonna

2016 huostassa olleista 0 – 15-vuotiaista lapsista 94 % oli huostassa vielä kaksi vuotta myöhemmin. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten sijoitusten kestot vaihtelevat suuresti. Vuonna 2018 sijoitettuina olleista lapsista ja nuorista noin neljäsosa oli sijoitettuna alle 7 kuukautta, ja neljäsosa oli sijoitettuna lähes 7 vuotta. Sijoitetuista noin 30 % on ollut sijoitettuna vähintään puolet elämästään. (Lastensuojelu 2018b.)

Jälkihuolto

Jälkihuolto tarkoittaa sijoituksen päättymisen jälkeen annettavaa tukea nuorelle 25-vuotiaaksi saakka. Jälkihuoltoa on annettava lapsen ja nuoren iästä riippumatta, ei pelkästään 18 vuotta täyttäneille nuorille. Tukea tarjotaan koulutukseen, asumiseen, toimintakyvyn ylläpitoon ja terveydenhuoltoon. Nuorelle taataan toimeentulo, ja tuki räätälöidään nuoren ja hänen perheensä tarpeiden mukaan. Perhe saa tukea erityisesti silloin, jos lapsi palaa takaisin kotiin. (Lastensuojelun käsikirja 2019c.) Jälkihuoltoa saavat myös nuoret, jotka ovat olleet avohuollon tukitoimen sijoitettuna vähintään puoli vuotta kestävästä yhtenäisen jakson ajan (Lastensuojelulaki 75 § 1 momentti). Jälkihuollon tuki lakkaa viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on viimeksi ollut lastensuojelun asiakkuudessa. Vuonna 2018 jälkihuollon tukea sai noin yhdeksän tuhatta lasta ja nuorta. (Lastensuojelun käsikirja 2019d.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS JA MENETELMÄT

6.1 Opinnäytetyön tavoite

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa konkreettinen itsenäistymiskansio pienryhmäkoti Venlan henkilökunnalle. Kansio sisältää itsenäistymisprosessin etenemisen ja seurantataulukon, jonka avulla ohjaajat voivat tukea ja ohjata nuorta kohti itsenäistymistä. Kansio sisältää myös harjoitteita rahan käyttöön, arjen hallintaan, arjen askareiden harjoitteluun ja sosiaalisten taitojen harjoitteluun, asumisen ja työelämän pelisääntöihin sekä erilaisten tukien hakemisen harjoitteita. Opinnäytetyön tarkoitus on saada pienryhmäkoti

Venlaan yhtenäinen itsenäistymisprosessi. Kansio tukee prosessin etenemisen seuraamista ja toteuttamista yhtenäisin menetelmin. Tieto prosessin etenemisestä löytyy kansioista, joten se on helppo sieltä löytää, eikä sitä joudu etsimään useista eri tiedostoista, mikä nopeuttaa myös omaohjaajan työskentelyä.

6.2 Kvantitatiivinen menetelmä ja kvalitatiivinen menetelmä

Opinnäytetyö on toteutettu osin kvalitatiivisin menetelmin, eli teemahaastatteluja tehden ja osin, kvantitatiivisin menetelmin eli survey-kyselyillä. Teemahaastatteluita tehtiin osittain ryhmissä useammalle ohjaajalle kerrallaan heidän ollessa työvuorossa. Joillekin teemahaastattelut toteutettiin yksilöllisesti ennalta sovittuna aikana. Nuoria haastateltiin yksilöllisesti Venlan arjessa iltaisin sopivan rauhallisen ajankohdan ollessa käsillä. Haastatteluiden pohjana käytettiin survey-kyselyistä esiin nousseita aihealueita, joita täydennettiin haastatteluilla. Osallistuvaa havainnointia käytettiin tukemaan muilla menetelmillä saatuja tietoja. Havainnointiin asioita arjessa ja myös sitä, millä tavalla esiin tullut ohjaajien ja nuorten käsitys nuoren asioiden hoitamisesta eroaa käytännön tilanteissa. Havainnoitiin sitä, kuinka paljon nuoret tarvitsivat tukea sellaisissa asioissa, jotka heidän tulisi hoitaa jo itsenäisesti. Havainnointi tapahtui työvuoron aikana osallistumalla arjen toimintaan Venlassa. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija osallistuu tutkittavien toimintaan ja pyrkii pääsemään osaksi ryhmää. Osallistavassa havainnoinnissa tulkitaan myös eleitä ja ilmeitä, ei pelkästään sanallista vuorovaikutusta. (Anttila 2014, 33.)

Kvalitatiivinen menetelmä on tiedonhankintaa, joka tapahtuu todellisessa ympäristössä. Tutkimus etenee haastatteluiden ja havaintojen avulla saavuttaen lopulta saturaatiopisteen. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Kvantitatiivisessa menetelmässä kyselyitä tehdään erilaisten lomakkeiden avulla. Kysymykset ovat pääasiallisesti strukturoituja kysymyksiä (Vilpas s.a.). Tutkimus etenee vaihe vaiheelta. Kvantitatiivinen tutkimus yleistää, pieneltä joukolta saadut tulokset edustavat koko joukkoa. Mittaamiseen perustuva tutkimus tuottaa luotettavaa ja yleistettävää tietoa. Lähtökohtana tutkimukselle on ongelma, johon etsitään vastausta. (Kananen 2011, 20.)

Henkilökunnalle tehtyjen kyselyiden tarkoituksena oli selvittää, millaisia haasteita heidän mielestään on itsenäistyvillä Venlassa asuvilla nuorilla sekä selvittää myös, mihin he toivovat apuvälineitä sekä mitä he haluavat kansion sisältävän. Nuorille tehdyillä kyselyillä halutaan tukea heidän osallisuuttaan ja selvittää, mitä he itse kokevat haastavaksi itsenäistymistä harjoitellessa. Kyselyissä selvitettiin myös, mitä nuoret jo omasta mielestään osaavat. Näitä kahta tutkimusta vertaillaessa saatiin myös selville, kohtaavatko nuorten ja aikuisten ajatukset siitä, mitä nuoret osaavat ja millaisia harjoitteita tarvitsevat.

Henkilökunnalle toteutettiin survey-kyselyt, koska näin säästettiin aikaa, ja kyselyihin vastaaminen oli helppoa. Joillekin nuorille on myös helpompaa vastata sähköisiin kyselyihin, ja kyselyt myös mahdollistavat vastaamisen nimettömänä, millä taataan yksilönsuoja kyselyissä. Ohjaajille ja nuorille tehtiin eri kyselyt. Kyselyiden tuloksia hyödyntämällä toteutettiin teemahaastatteluita täydentämään ja tarkentamaan kyselyistä saatuja vastauksia.

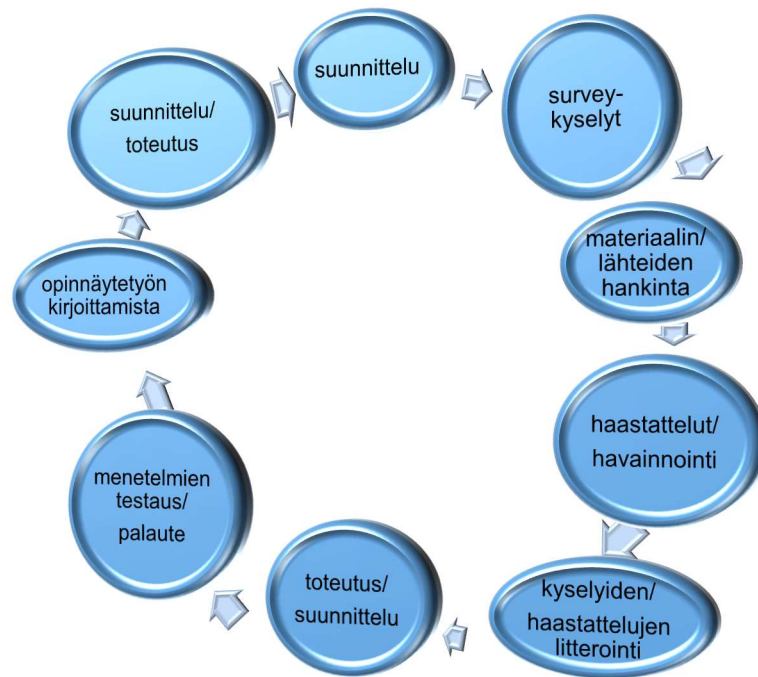
Kysymykset ovat osittain puolistrukturoituja ja avoimia kysymyksiä, ja vastaamaan pystyi itse valitsemanaan ajankohtana. Tästä oli myös se hyöty, että kyselyyn vastaamisesta oli mahdollisimman vähän haittaa arjen toiminnassa. Tutkimuksessa haastateltiin myös Venlasta jo itsenäistyneitä nuoria, jotka asuvat itsenäisesti mutta ovat jälkihuollon piirissä.

Analyysimenetelmänä käytettiin määrällisen aineiston analysointia, jonka tulokset esitetään prosentteina, litterointia ja havainnointiaineiston analyysia. (Kananen 2011, 85). Tuloksia raportoidessa huolehdittiin siitä, että kenenkään henkilöllisyys ei tule esille.

Tutkimusten toteuttaminen on muuttunut paperisista kyselyistä sähköisesti tehtäviin kyselyihin. Sähköiset kyselyt helpottavat ja nopeuttavat kyselyihin vastaamista. Sähköistä kyselyä tehtäessä pitää muistaa ottaa huomioon, että se täyttää tieteellisen tutkimuksen kriteerit. Yhdistelemällä erilaisia tiedonkeruumenetelmiä saadaan parhaat ja luotettavimmat tulokset. Sähköiset kyselyt ovat edullisia toteuttaa, mutta yhdistelmäkyselyt vaativat enemmän työpanosta. (Ruskoaho ym. 2008.) Toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää kirjallisen raportin ja käytännön työn (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9).

6.3 Prosessin kulku

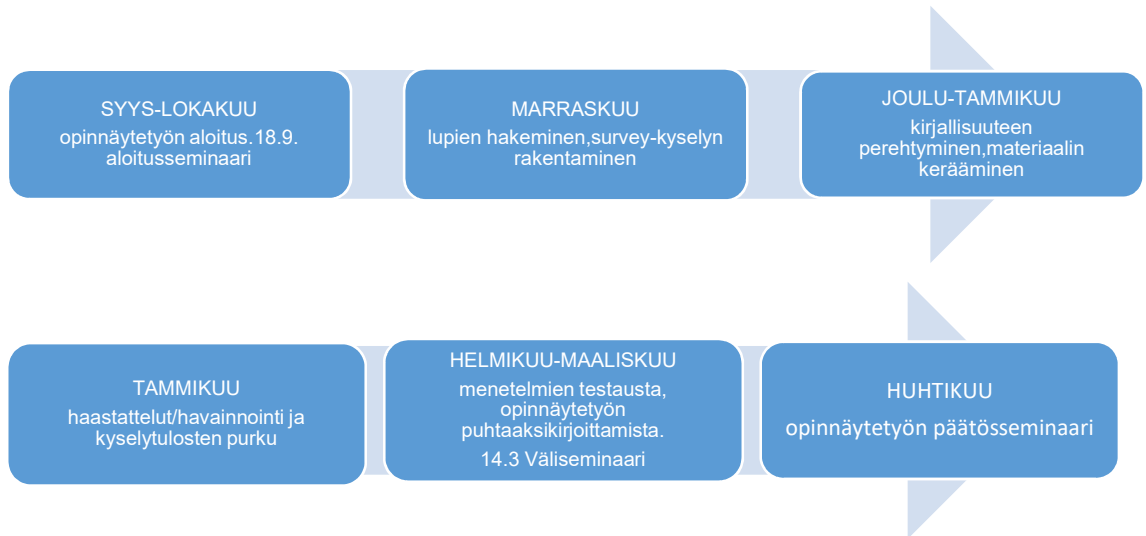
Opinnäytetyön idea syntyi keväällä 2019 ollessani harjoittelussa pienryhmäkoti Venlassa. Kyselyt ja haastattelut toteutettiin harjoittelun jo loputtua syksyllä. Aikatauluja hankaloitti käynnissä oleva toinen harjoittelu, jota suoritin toisessa paikassa. Haastatteluiden perusteella rakennettiin pohjaa ja ideoita tulevan kansion sisältöön. Syksyllä ja talvella kirjoitin teoriapohjaa. Prosessia kuvataan kuvissa 2 ja 3.

Kuva 2. Opinnäytetyön prosessi kulku

Tammikuun aikana haastatteluja tehtiin lisää sekä pyydettiin kommentteja ohjaajilta ja yksikön vastaavalta jo olevista materiaaleista, joita oli tehty survey-kyselyiden pohjalta. Tammikuussa koottiin myös lähteitä ja kirjoitettiin teoriapohjaa. Helmikuun aikana itsenäistyvillä nuorilla testattiin muutamaa menetelmää, jotka tulevat olemaan käytössä kansion valmistuttua ja uusien nuorten harjoittellessa itsenäistymistä. Menetelmistä saatujen palautteiden perusteella

niitä muokattiin enemmän arjessa toimiviksi. Helmikuussa kirjoitettiin opinnäytetyötä töiden ohessa, ja maaliskuussa lopullinen tuotos muokattiin opettajan väliarvioinnin jälkeen.

Kuva 3. Opinnäytetyön aikataulu

7 TULOKSET JA TUOTOS

Toiminnallinen ja kehityksellinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö yhdistää kirjallisen raportin ja käytännön työn. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Tämän opinnäytetyön tuotos on henkilökunnalle suunnattu kansio, joka sisältää itsenäistymisprosessin etenemisen vaihe vaiheelta ja siihen liittyviä harjoitteita sekä työkaluja ohjaajien työskentelyn yhtenäistämiseksi ja tueksi. Kansio sisältää erilaisia aikamääreitä eri vaiheiden kestoon huolimatta siitä, että jokaiselle muodostuu omannäköinen polku. Aikataulut ovat viitteitä antavia. Kansio sisältää myös seurantataulukon, josta voi seurata itsenäistymisen etenemistä. Tuotosta on arvioitu haastattelemalla Venlan henkilökuntaa ja nuoria. Myöhemmin myös arvioidaan, miten se toimii käytännössä, kunhan saamme käyttökokemuksia useammalta henkilöltä.

7.1 Ohjaajien palaute

Henkilökunnalle tehtyjen survey-kyselyiden perusteella nuori tarvitsee apua talousasioissa, joista eniten harjoittelua tarvitaan kuukausibudjetin laadin-

nassa. Tätä mieltä olivat kaikki ohjaajat. Nuorella itsellään ei usein ole käsitystä siitä, kuinka paljon rahaa menee erilaisiin asioihin varsinkin, kun asuu itsenäisesti. Laitoksessa asuvan nuoren ei tarvitse miettiä, kuinka paljon esimerkiksi ruoka, harrastukset, puhelinliittymä maksavat, koska laitos maksaa niihin liittyvät kulut. Itsenäistymistä harjoitellessa tulee miettiä tulojen suhdetta menoihin ja rahan riittävyyttä koko kuukaudeksi.

Toiseksi suurimmaksi tarpeeksi nousi viranomaisille soitettavat puhelut. Nuoret ovat koko ajan kännykkä kädessä, mutta he ovat arkoja soittamaan puheluita. Varsinkin ajan varaaminen tai muut viranomaispuhelut ovat todella haastavia soittaa, ja niitä pitää harjoitella jo ennen muuttamista omilleen.

Avoimen kentän vastauksissa toivottiin rahankäytön harjoittelua käytännössä ja tukea erilaisten tukien hakemiseen. Omien laskujen maksun harjoittelu on haastavaa laitoksissa, koska usein laskut menevät suoraan laitokseen ja laitos maksaa ne. Haasteita laskujen maksuun aiheuttaa usein myös se, että nuorella ei ole verkkopankkitunnuksia. Verkkopankkitunnusten saanti nuorelle on todella vaikeaa, koska kyseessä on laitoksessa asuva nuori. Lähestulkoon aina tarvitaan huoltajien suostumus, mutta aina sitä ei ole mahdollista saada. Kuvissa 4 - 7 esitetään prosenttimuodossa kysymyksiin tulleet vastaukset.

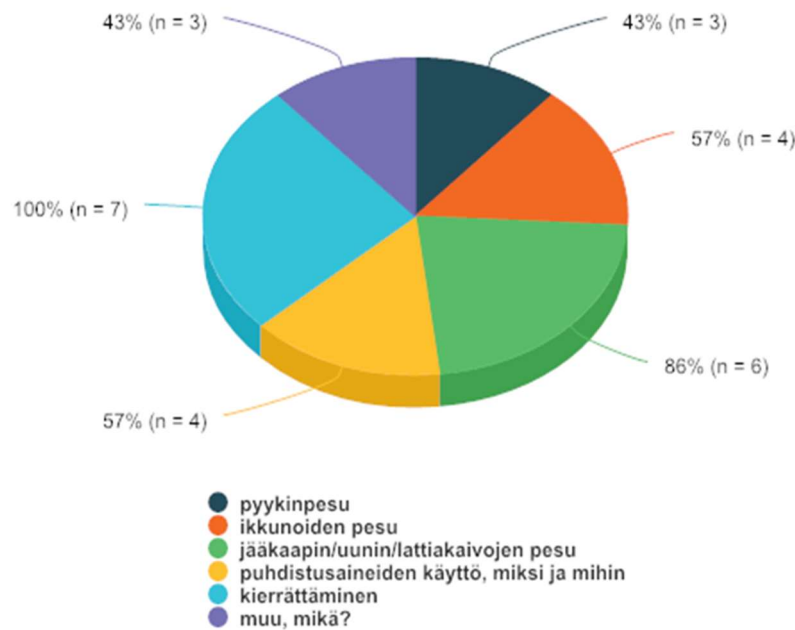
Missä nuori tarvitsee eniten tukea/harjoittelua talousasioissa?

Kuva 4. Vastausten jakautuminen eri aihealueisiin

Ohjaajat totesivat talousasioiden avoimissa vastauksissa huolikseen muun muassa seuraavaa: ”*Sinisilmäisyys suhteessa talouden hoitoon.* ”
”Velvollisuuksien hoitaminen määrääjassa.”

Kysyttäessä, missä nuori tarvitsee eniten tukea/harjoittelua kodinhoidossa, eniten vastauksia tuli kierrättämisen harjoitteluun. Myös jääkaapin, uunin ja lattiakaivojen pesun harjoittelu koettiin tarpeelliseksi. Kaikki käytännön töiden harjoittelu koettiin tarpeelliseksi. (kuva 5) Laitoksessa asuva nuori siivoaa oman huoneensa ja osallistuu yleisten tilojen siistimiseen, mutta suurimmat siivoukset hoitaa kuitenkin henkilökunta. Nuoria pitäisi ottaa enemmän mukaan harvemmin tehtäviin siivouksiin, kuten jääkaapin, uunin, lattiakaivojen ja ikkunoiden pesuun. Myös kierrätystä ja sen merkitystä täytyisi korostaa, sillä useissa taloyhtiöissä on mahdollisuus kierrättää kaikki jäte.

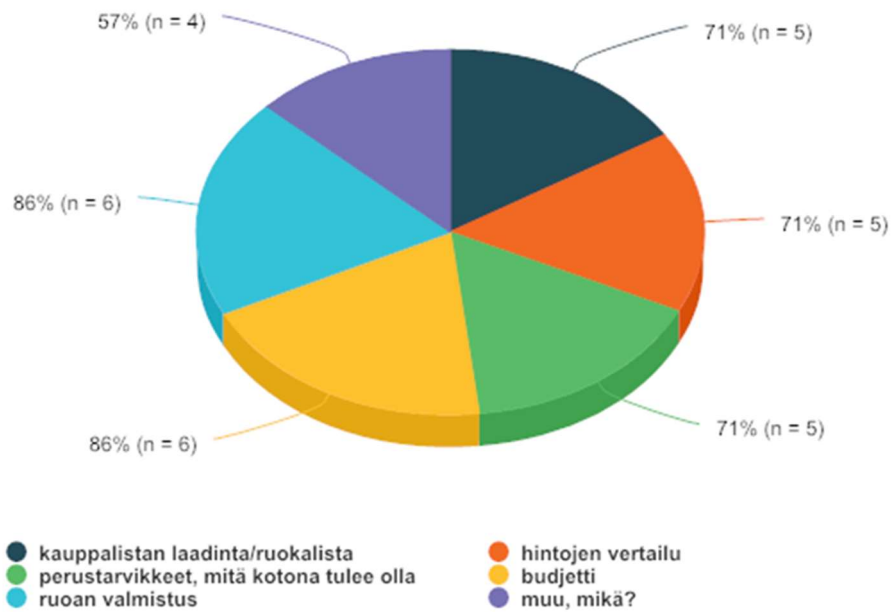

Kuva 5. Kodin hoidossa harjoitusta vaativat asiat

Kodinhoidon avoimiin kysymyksiin ohjaajat vastasivat muun muassa seuraavaa: *”Tiskaaminen ja siivousvälineistä huolehtiminen, Päivittäisestä ja viikko-siivouksesta huolehtiminen ja ymmärtäminen kuinka tärkeää siivous on.”*

”Nuoret tulisi osallistaa siivoukseen. Vanhemmat tuottavat huolta ja toivetta, että nuoret osallistuisivat myös kotona kotitöihin ilman kiukkua.”

Ruokaan liittyvissä asioissa koettiin nuoren tarvitsevan eniten harjoittelua itse ruoan tekemisessä, budjetin laadinnassa ja hintojen vertailussa. Avoimissa vastauksissa esiin nousi ruokalistan laadinta ja ruoan laittoon käytettävän ajan hallinta. (kuva 6) Nuorella on Venlassa kotityöpäivä, jossa hän osallistuu ruoan laittoon tekemällä salaatin, kattamalla pöydän sekä tyhjentämällä ja täyttämällä tiskikonetta. Mitä lähempänä itsenäistyminen on, sitä enemmän nuorta tulisi ottaa mukaan viikon ruokalistan laadintaan sekä kauppaan ruokaostoksille, jotta hän huomaa, kuinka paljon ruokaan menee rahaa. Nuori pitäisi velvoittaa tekemään ruokaa ohjaajan avustuksella. Ruokaan liittyvät haasteet on esitelty alla olevassa kuvassa prosentteina.

Kuva 6. Ruokaan liittyvät haasteet, joita pitää harjoitella

Ruokaan liittyvissä avoimissa kysymyksissä ohjaajat vastasivat seuraavaa:
”Ruuan ravintoarvot, monipuolinen ruokavalio, hyvinvointia tukevan ruokavalion tärkeyden ymmärtäminen.”

”Monipuolinen ja terveellinen ruokavalio, vuorokausirytmä, riittävä uni, liikunnan merkitys hyvinvoinnille.”

”Jo pienet voisivat osallistua ruoanlaittoon. Ruoanlaittoa voisi lisätä mitä lähempänä itsenäistymisen on. Ruoanlaitto voi olla nuorelle korjaava kokemus. Saattaa olla, että nuori ei ole koskaan laittanut aikuisen kanssa ruokaa.”

”Ruoanlaittoa yhdessä ohjaajan kanssa voisi olla.”

Arjen hallintaa liittyvä kysymys oli kokonaan avoin kysymys, ja suurimmaksi harjoittelun tarpeeksi koettiin vuorokausirytmien ylläpitäminen. Oman toiminnan ja arjen suunnitteluun tarvitaan myös tukea. Koulunkäynnistä huolehtiminen koettiin myös haastavaksi. Laitoksessa asuva nuori tottuu siihen, että hänet herätetään kouluun ja huolehditaan, että hän menee sovituille tapaamisille.

Myös nukkumaanmenosta huolehditaan ja valvomiseen puututaan. Itsenäistymisasuntoon muutettaessa vastuu siirtyy nuorelle itselleen, ja se aiheuttaa usein haasteita. Venlan itsenäistymisasunnoissa kuitenkin hiukan seurataan nuoren asioita, mutta kokonaan itsenäisesti muutettaessa kukaan ei ole vahtimassa.

Ohjaajien vastauksia avoimeen kysymykseen: ”*Vuorokausirytmä on tärkeä! Yleinen lisääntynyt itsenäisyys, omatoiminen herääminen, kouluun lähteminen, kulkeminen ja aikatauluttaminen. Opiskelutekniikat, omasta opiskelusta huolehtiminen.*”

”*Monipuolinen ja terveellinen ruokavalio, vuorokausirytmä, riittävä uni, liikunnan merkitys hyvinvoinnille.*”

”*Hakemusten täyttäminen, budjetin suunnittelu, asioiden tärkeysjärjestykseen laittaminen.*”

Suurin huoli nuoren itsenäistymisessä ohjaajien mielestä on, että nuorella ei ole tarpeeksi valmiuksia itsenäiseen elämään Venlasta lähtiessään, jolloin vaarana on syrjäytyminen. Arjessa pysyminen ja koulun jatkaminen huolestuttavat. Nuoren tulisi oppia ottamaan vastuuta omista asioistaan sen sijaan, että hän luottaa siihen, että joku aina pelastaa. Nuori on tottunut siihen, että apua on aina saatavissa ja joku muu huolehtii asioista.

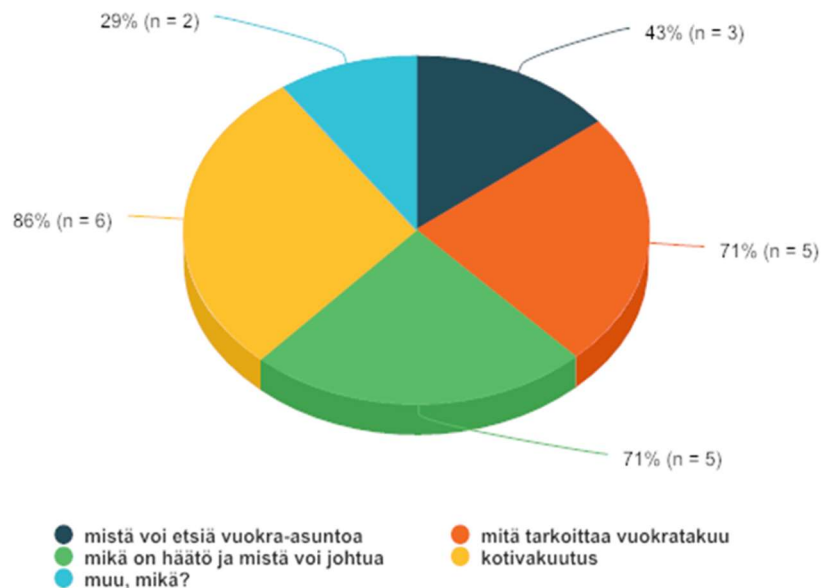
Ohjaajat totesivat avoimissa kysymyksissä muun muassa seuraavaa: ”*Sinisilmäinen kuva itsenäisestä elämästä.*”

”*Riittämätön tieto suhteessa omiin vastuisiin ja velvoiteisiin, minäminäminä mentaliteetti.*”

”*Kokonaisvaltainen hyvinvointi itsestään, päivärytmä kunnossa, sosiaaliset suhteet.*”

”*Arjen rutiineista ja vastuista selviytyminen. Syrjäytyminen.*”

Nuoren koettiin tarvitsevan lisätietoa asumiseen liittyvistä asioista, kuten kotivakuutuksesta ja vuokratakuusta sekä yleisesti vuokralaisen vastuista ja velvollisuuksista. Realistinen kuva itsenäisestä asumisesta puuttuu, eikä nuorella ole tarpeeksi tietoa siitä, mitä kaikkea kuluja vuokralla asumiseen liittyy. Huoli nuorista ja heidän itsenäistymisestään koettiin vahvasti. Seuraavassa kuvassa esitellään, mistä asioista nuori tarvitsee lisätietoja.

Kuva 7. Lisätiedon tarve talousasioissa

Itsenäistymiskansioon ohjaajat toivoivat itsenäisen elämän ohjeita erityisesti siivouksesta, ruoan laitosta, asioiden hoidosta, ajanvarauksista, verotuksesta, vuokranmaksusta, rahankäytöstä ja arjen hallinnasta. Huomioon pitäisi ottaa nuoren yksilölliset tarpeet ja toiveet prosessia toteutettaessa. Toteutettaviin asioihin toivottiin selkeää runkoa: Mitä toteutetaan ja milloin? Mikä on ohjaajan rooli missäkin tilanteessa ja mitkä ovat kenenkin vastuut ja velvollisuudet?

Ohjaajien avoimen kysymyksen vastauksia siitä, mitä he haluavat itsenäistymiskansioon: *”Nuoren yksilölliset tavoitteet ja tuen tarpeet:*

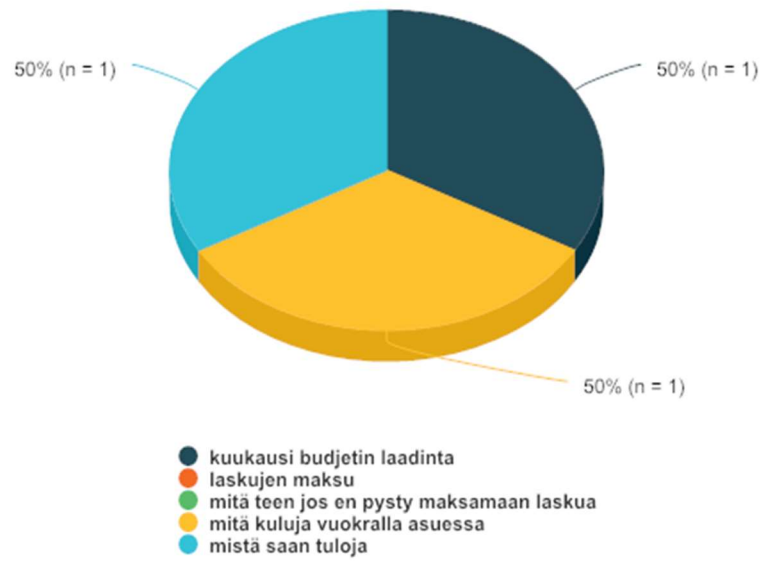
- *Määritetty selkeät tavoitteet nuoren itsenäistymisprosessille, joiden toteutumista voidaan seurata ja dokumentoida*
- *Minkä eteen työskennellään, millä keinoilla työskennellään*
- *Suunnitelmat tulevaisuudelle.”*

”Elämän ja arjenhallinta”

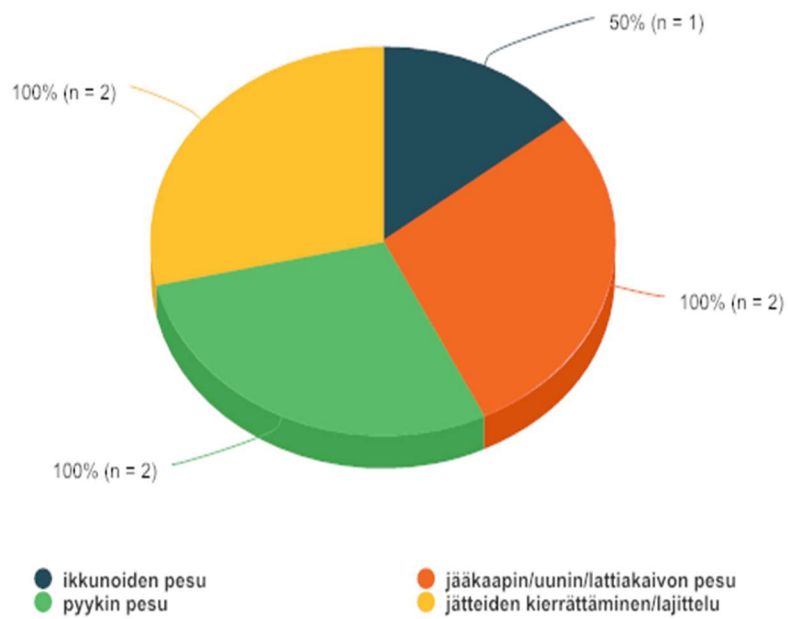
”Yksilöllinen suunnitelma, jossa on määritetty nuoren tuen tarve ja ohjaajien työskentelyote ja keinot nuoren kanssa työskentelyyn.”

7.2 Nuorten palaute

Nuorille tehtiin oma survey-kysely, johon vastasi kaksi itsenäistymisasunnossa asuvaa nuorta. Nuoret kokivat tarvitsevansa talousasioissa eniten apua kuukausibudjetin laadinnassa, samaa mieltä olivat ohjaajat. Nuoret kokevat tarvitsevansa tietoa myös, mistä he voivat saada tuloja ja mitä kuluja tulee vuokralla asumisesta (Kuva 8). Kysyttäessä mitä kotitöitä he ovat tehneet ja osaat tehdä haastetta oli ainoastaan ikkunoiden pesussa (kuva 9). Toinen vastanneista oli pessyt ikkunoita. Pyykin, lattioiden, uunin ja jääkaapin pesussa he kokivat, että eivät tarvitse harjoitusta. He kokevat osaavansa myös lajitella jätteet oikein. Nämä vastaukset olivat ristiriidassa ohjaajien vastausten kanssa. Syynä tähän voi olla se, että nuoret, jotka vastasivat kyselyyn, asuivat jo itsenäistymisasunnossa ja itsenäistymisen opettelu on jo edennyt pidemmälle kuin Venlan puolella asuvilla nuorilla. Haasteita näissä asioissa on enemmän nuoremmilla. Ruoan kanssa nuoret kokivat tarvitsevansa apua ainoastaan kilohintojen vertailussa (kuva 10), kun taas ohjaajien mielestä harjoitusta tarvitaan eniten itse ruoan laittoon. Tämän vastausten eriävyyden selittää se, että vastanneet nuoret molemmat opiskelevat ravintola-alaa ja ovat tottuneet tekemään ruokaa koulussa. Kysyttäessä osaavatko nuoret itsenäisesti varata aikoja parturiin tai hammaslääkäriin molemmat vastaajat osasivat hoitaa asioita (kuva 11). Tässä vastaukset ohjaajien ja nuorten välillä erosivat. Ohjaajien mielestä nuoret tarvitsivat apua viranomaispuhuteluiden hoitoon ja ajanvarauksiin. Avoimeen kysymykseen mihin apua kaivataan itsenäistyessä, vastaus oli, että arjen rytmin ja tasapainon ylläpitoon. Kuvissa 8 - 11 vastaukset on esitetty prosentteina.

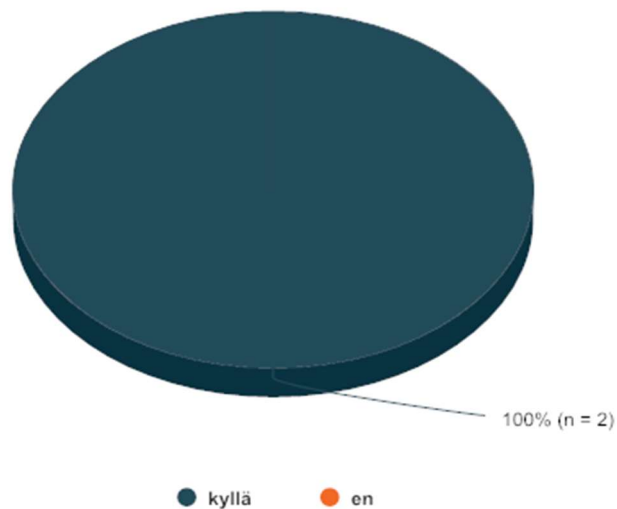
Kuva 8. Taloudenhoidon avuntarve

Kuva 9. Kodinhoidon avuntarve

Kuva 10. Ruoan laitton avuntarve

Kuva 11. Osaan varata aikoja

Jo itsenäistyneitä haastatelllessani suurimmaksi haasteeksi he kokivat yksinäisyyden. Laitoksessa asuessa on tottunut siihen, että ympärillä jatkuvasti on ihmisiä. Omaan asuntoon muuton jälkeen ei välttämättä enää ympärillä olekaan ihmisiä. Nuori koki myös avun loppuneen siihen, kun muutti asumaan itsenäisesti. Nuori olisi kaivannut *”varmistelua ja kyselyitä siitä, että kaikki menee hyvin”*. Jälkihuollon sosiaalityöntekijä auttaa asioiden hoidossa, mutta nuori

koki, että olisi halunnut sijaishuoltopaikan kyselevän kuulumisia. Tämä nivelvaihe on suuri riski syrjäytymiselle, varsinkin jos nuori ei opiskele tai ole työelämässä.

Itsenäistymiskansiosta koetaan olevan eniten hyötyä nuorelle itselleen, mutta lähes yhtä paljon hyötyä koetaan ohjaajien saavan kansiosta. Kansio sisältää linkkejä ja ohjeita erilaisten tukien, koulutuspaikkojen ja työn hakemiseen. Menetelmiä, joilla voi harjoitella rahankäyttöä, arjenhallintaa, sosiaalisia taitoja sekä malleja seksuaalikasvatukseen, itsenäistyvän nuoren roolikartan, huolen-
vyyhykkeet ja muita mielenterveyttä edistäviä harjoitteita.

7.3 Tuotoksen esittely

Kansion aihealueita ovat:

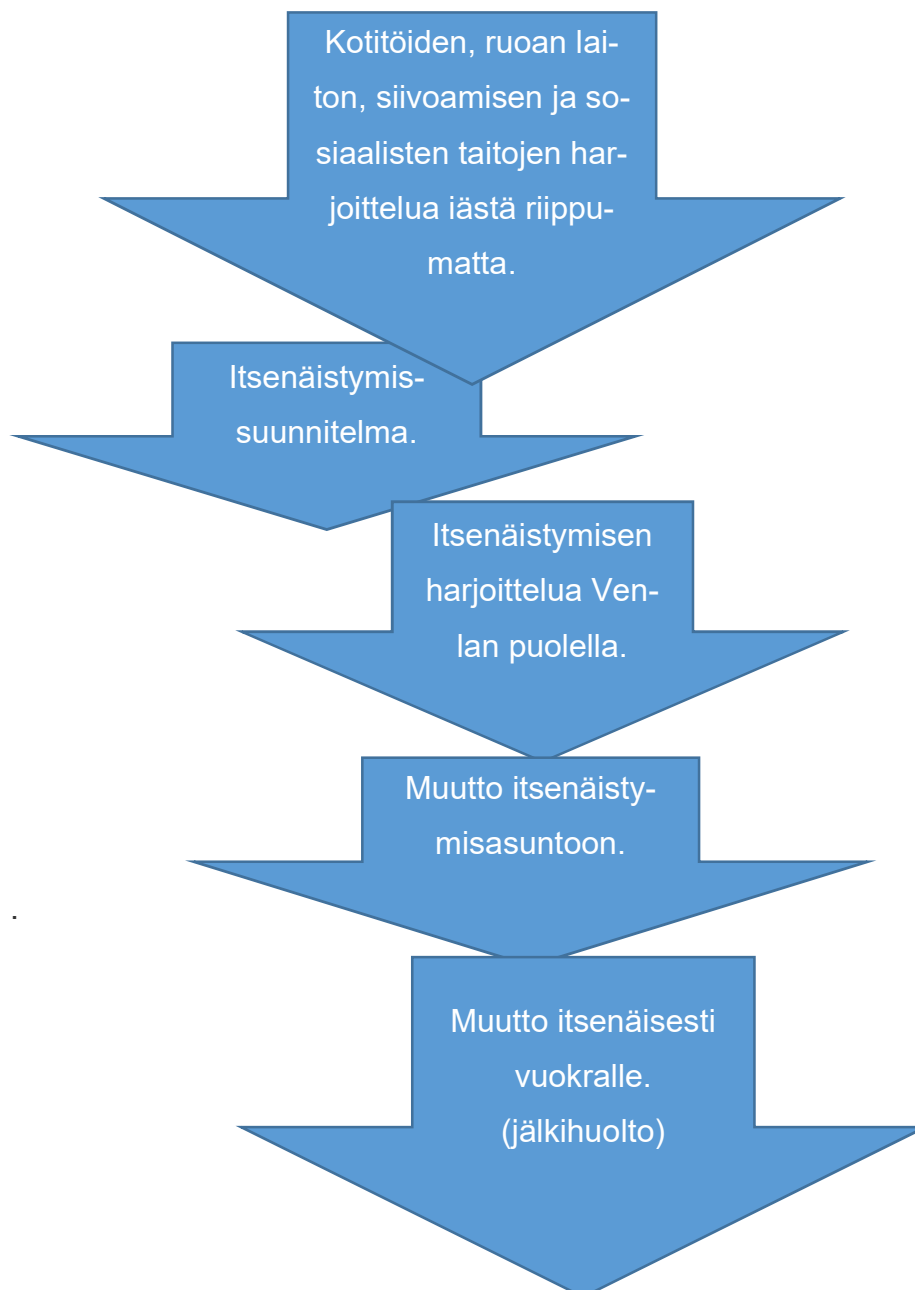
1. Arjenhallinta
2. Asuminen
3. Itsenäistymisprosessi
4. Itsenäistyvän nuoren roolikartta
5. Mielen hyvinvointi
6. Kodinhoito
7. Ruoka
8. Sosiaaliset taidot
9. Seksuaalikasvatus
10. Talousasiat
11. Työelämän pelisäännöt

Arjenhallinnan osiossa mietitään unen, liikunnan, työn, koulun ja vapaa-ajan merkitystä. Siinä tarkastellaan pelaamisen vaikutuksia arkeen ja ajan hallintaan. Nuori laatii sunnuntaisin itselleen viikkosuunnitelman, johon merkitsee kaikki sen viikon menemiset. Hän opettelee olemaan itsenäisesti ajoissa sovi-
tuilla tapaamisilla, huolehtii itsenäisesti koulunkäynnistä ja kotitehtävistä, omasta hygieniastaan ja kodin siivoamisesta, aikatauluttaa arkeaan. Hän ymmärtää vuorikausirytmien merkityksen.

Asumisen osiossa mietitään, milloin nuori muuttaa itsenäisesti asumaan, te-
keekö vuokrasopimuksen Venlaan vai muuttaako muualle. Mistä haetaan
vuokra-asuntoa, tehdään hakemuksia, selvitetään vuokralaisen vastuut ja vel-

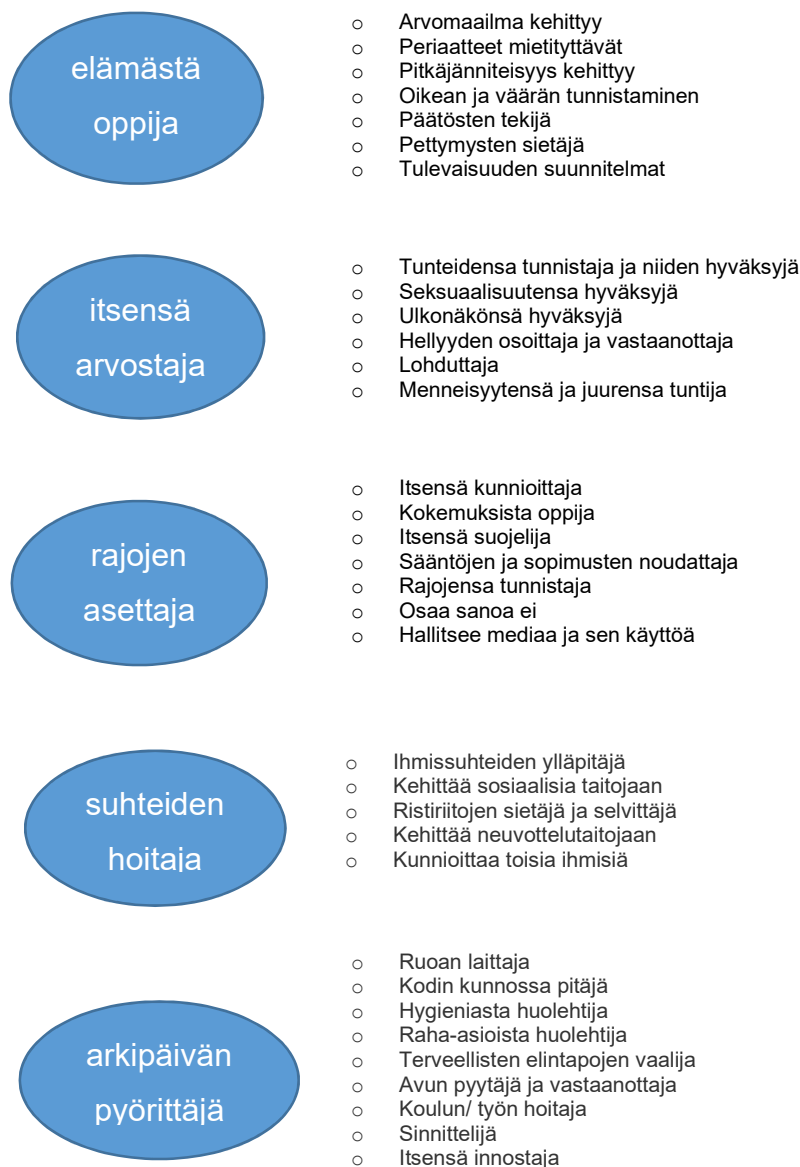
vollisuudet? Osiossa aukaistaan erilaisten termien merkitys kuten mitä tarkoittaa takuuvuokra, kotivakuutus, häätö. Millaisia tukia asumiseen voi saada ja täytetään tarvittaessa hakemuksia? Selvitetään, millaisia hankintoja tarvitsee omaan kotiin muuttaessa tehdä. Jokaiselle nuorelle laaditaan henkilökohtainen itsenäistymissuunnitelma, jossa otetaan huomioon nuoren vahvuudet ja haasteet, joissa hän tarvitsee apua. Samalla laaditaan suunnitelma siitä, millaista apua nuori tarvitsee ja kuinka usein.

Itsenäistymissuunnitelman toteutumista seurataan ohjaajien toimesta. Mikäli se ei toteudu suunnitelmien mukaan, voidaan palata harjoittelemaan aikaisempia asioita. Itsenäistymisprosessin etenemistä kuvataan kuvassa 12.

Kuva 12. Itsenäistymisprosessi

Itsenäistyvän nuoren roolikarttaa (kuva 13) voidaan hyödyntää nuoren kanssa työskentelyssä. Roolikartta sisältää viisi eri osa-alueetta:

Kuva 13. Itsenäistyvän nuoren roolikartta mukailten Varsinais – Suomen Lastensuojelunkuntayhtymä.

Mielen hyvinvoinnin osiossa opetetaan käyttämään erilaisia menetelmiä hyvinvoinnin tukemiseksi. Käytetään muun muassa huolenvyöhykkeet- ja voimaympyrämenetelmää. Näiden avulla nuori hahmottaa kuinka suuresta huolesta on kysymys ja millaisia voimavaroja hänellä on olemassa. Käydään yhdessä lävitse mielenterveyden suoja- ja riskitekijöitä. Kerrotaan erilaisista nuorille suunnatuista palveluista, joita voi käyttää anonyymisti netissä ja puhelimen

välityksellä. Näitä ovat esimerkiksi sekasin-chat, sekasin-discord, nollalinja, nuortennetti. Mielenhyvinvointi on kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Kodinhoito-osiossa harjoitellaan kierrättämistä erilaisilla kierrätyspeleillä, kuten esimerkiksi papunetin kierrätyspelillä. Arjessa harjoitellaan kierrätystä käytännössä kierrättämällä jätteitä. Käytännössä harjoitellaan myös kodinhoidollisia töitä kuten lattiakaivojen, tiski-, astianpesu- ja pyykkikoneen puhdistusta, ikkunoiden pesua ja siivousaineiden käyttötarkoitusta. Hyödynnetään Marttojen sivustoja ja apuna käytetään siivouslistaa, johon merkitään siivoukset. Ohjaaja tarkistaa siivouslistan viikoittain.

Ruoka osiossa harjoitellaan ruoan tekoa yhdessä ohjaajan kanssa. Mitä lähempänä itsenäistymisasuntoon muuttaminen on, sitä enemmän nuori ottaa vastuuta ruoan teosta Venlassa. Nuori laatii viikoksi ruokalistan Venlaan ja tekee ostoslistan. Nuori käy yhdessä aikuisen kanssa kaupassa ostamassa tarvittavat raaka-aineet ruokiin. Vertailee hintoja ja tekee ruokaa vähintään kerran viikossa aikuisen kanssa koko Venlan väelle. Ruoan monipuolisuuteen ja terveelliseen ruokavalioon kiinnitetään huomiota, opetellaan lautasmallit ja huomioidaan erityisruokavaliot.

Seksuaalikasvatus osiossa keskustellaan kaikesta seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalisuus on ihmisen oma kokemus feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta. (RFSU 2020.) Opetellaan ajattelemaan asioista normikriittisesti, kunnioitetaan toisten yksilöllisyyttä ja oikeutta turvalliseen ympäristöön. (Sakki ry ym. 2013.) Seksuaalikasvatuksessa käytetään erilaisia pelillisiä opetusmenetelmiä hyväksi, kuten esimerkiksi peliä sitähan sä kysyt, etuoikeuskävelyä, lummemallia ja muita Setan, sekä RFSU:n seksuaalikasvatus materiaaleja.

Sosiaaliset suhteet ja lähiverkosto tukevat ihmisiä selviytymään vaikeista asioista, yhteisöllisyyden kokeminen on tärkeää meille kaikille. (Karila-Hietala ym. 2014, 94.) Sosiaalisia suhteita harjoitellaan joka arkipäivä Venlassa asuessa. Asuminen usean eri nuoren kanssa vaatii sosiaalisia taitoja ja niiden harjoittelua päivittäin. Tukena sosiaalisten taitojen harjoittelussa käytetään erilaisia pelillisiä menetelmiä, kuten arkielämää- ja oivalluksia kortteja.

Itsenäistymisasunnossa asuva nuori laatii viikoittain sunnuntaisin itselleen ruokalistan, laatii ruoalle kuukausibudjetin, suunnittelee ruoan tekoon käytettävän ajan. Ohjaaja tarkistaa suunnitelman ja tarvittaessa pyytää korjaamaan sen sisältöä. Yhdessä mietitään mitä kaikkea kuivatavaraa pitää kotona olla, millaisia mausteita ja millaisia välineitä tarvitaan ruoan laitossa.

Talous osiossa harjoitellaan muun muassa rahankäyttöä. Apuna raha-asioiden harjoittelussa käytetään pelillistä menetelmää, joka on nimeltään rahakrappi. Rahakrappi on Lahden kaupungin nuorisopalveluiden kehittämä pelillinen menetelmä nuoren itsenäisen rahankäytön harjoitteluun. Tässä nuoret harjoittelevat rahan käyttöä ryhmissä ja tekevät valintoja eri aihealueisiin liittyen. Venlaan on tulostettu käytettävät kortit ja ohjeet peliin liittyen. Rahankäyttöä harjoitellaan myös laatimalla kuukausibudjetti yhdessä aikuisen kanssa, aluksi käytetään paperille tehtäviä budjetteja. Nuori voi myöhemmin halutessaan ladata puhelimeensa applikaation, johon voi kätevästi lisätä tulot ja menot, puhelimesta niitä on helppo seurata.

Nuorelle hankitaan verkkopankkitunnukset ja hän pääsee harjoittelemaan laskujen maksua. Selvitetään ja lasketaan, kuinka paljon enemmän lasku tulee maksamaan, jos sitä ei makseta ajallaan. Milloin lasku menee ulosottoon ja mitä se silloin käytännössä tarkoittaa, mihin kaikkiin asioihin vaikuttaa luottotietojen menetys? Selvitetään pikavippien todellinen takaisinmaksun määrä. Mikäli nuori suostuu, hän tekee itselleen vapaaehtoisen luottokiellon. Luottokiellolla estetään pikavippien ja osamaksujen ottaminen sekä identiteettivarkaudet. Mikäli nuorella on haasteita rahan käytössä, tämä on toimiva ratkaisu, jolla vältetään ylivelkaantuminen. Yhdessä tutkitaan verotukseen liittyviä asioita. Milloin nuori tarvitsee verokortin, mitä tarkoittaa tuloraja, veronpalautus tai veromätkyt? Vuokralla asumiseen liittyviä kuluja tarkastellaan ja selvitetään myös millaisia tukia voi Kelalta saada.

Työelämäosiossa keskitytään työelämän pelisääntöihin. Käsitellään työntekijän velvollisuuksia, työsopimusasioita, työaikoja, sairaslomakäytänteitä, käytöstä työpaikalla, vaitiolovelvollisuutta, työpaikkojen toimintakulttuuria, verotusta. Tutustutaan erilaisiin työnhakukanaviin ja harjoitellaan CV:n tekoa.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa konkreettinen kansio pienryhmäkoti Venlaan ohjaajien työn tueksi. Itsenäistymisprosessin yhtenäistämisen helpottaa ohjaajien työtä, mutta mahdollistaa myös nuoren yksilöllisen huomioimisen. Opinnäytetyön idea ja tarpeellisuus tuli esiin ollessani työharjoittelussa, ja heti alusta alkaen olen saanut vinkkejä ja tukea työn tekemiseen koko henkilökunnalta. Henkilökunnassa on pitkän uran tehneitä lastensuojelun ammattilaisia ja juuri alalle valmistuneita nuoria aikuisia. Henkilökunnan laaja ikähaarukka ja erilaiset koulutus- ja työtaustat antavat työlle erilaisia näkökulmia. Näin työhön on saatu toisaalta pitkän kokemuksen myötä tuomia toimivia toimintamalleja ja toisaalta uusinta tietoa ja menetelmiä hyödyntävää tuoretta tietoa.

Haastattelut ja kyselyt oli helppo toteuttaa, koska olin ollut työharjoittelussa Venlassa, ja haastateltavat olivat tuttuja. Kiireestä huolimatta ohjaajat halusivat auttaa työn tekemisessä, koska he kokivat aidosti, että työ on tarpeellinen ja siitä on hyötyä arjessa. Itselleni oli myös kiinnostavaa tehdä kansio, josta on oikeasti hyötyä ja joka tulee käyttöön, eikä jää pölyttymään hyllyyn. Opintojen aikana olen työllistynyt harjoittelupaikkaani ja saanut vakituisen työpaikan sieltä. Pääsen itse heti testaamaan kansion toimivuutta käytännössä. Uskon sen vielä muokkautuvan ajan myötä saatuamme kommentteja kaikilta käyttäjiltä.

Tarkoitus oli selvittää kyselyiden ja haastatteluiden avulla, miten itsenäistymisprosessi tällä hetkellä etenee, mitä haasteita siinä on ja millaisia toiveita ohjaajilla on työkalujen ja kansion suhteen. Survey-kyselyt olivat helpoin osa toteuttaa. Arki lastensuojelussa on ajoittain todella hektistä, joten kyselyt oli helpoin järjestää arjessa, jolloin jokainen pystyi vastaamaan parhaaksi katsomallaan ajalla. Osaan haastatteluista oli kalenteriin varattu aika, mutta haastatteluia tehtiin kuitenkin arjen pyöriessä ympärillä, mikä aiheutti hiukan haastetta haastattelulle, koska haastateltavat eivät kyenneet keskittymään koko aikaa

kysymyksiin keskeytysten vuoksi. Tein haastatteluja myös ennalta sopimattomasti, kun hetki oli rauhallinen, ja tämä tuntuikin olevan paras ja antoisin tapa haastattelulle ja kaikista haastatteluista nousivat esiin arjen hallinnan taitojen harjoittelu, rahankäytön harjoittelu. Kuitenkin ehkä suurimpana toiveena esiin nousi se, että tarvitaan selkeä ja yhtenäinen prosessi, joka on kansiossa ja jonka etenemistä on helppo seurata.

Nuorten haastattelemisen oli haastavampaa, koska haastatteluihin tarvittiin haastattelulupa. Laitoksessa asuvien nuorten alle 18-vuotiaiden haastatteluun luvat tarvittiin nuorelta itseltään, huoltajilta ja sosiaalityöntekijältä. Soitin ensin kaikille ja pyysin suullisen luvan, ja sen jälkeen lähetin kaikille vielä paperisen lupakyselyn. Joidenkin nuorten vanhemmat ja sosiaalityöntekijä suostuivat heti haastatteluun. Yhden nuoren kohdalla vanhemmat suostuivat suullisesti, mutta kirjallisen sopimuksen takaisin saaminen aiheutti haasteita. Yhden nuoren sosiaalityöntekijään oli vaikeaa saada yhteyttä. Yhteyden saatuani kävi selväksi, että luvan saaminen olisi ollut liian monimutkaista ja aikaa vievää, joten päädyin siihen, että tätä nuorta en haastattele.

Haastatteluista selville saatujen haasteiden ja ongelmakohtien perusteella aloin hahmottelemaan, millaista tietoa ja materiaalia kansion tulisi sisältää. Esitin ideoitani yksikön johtajalle, ja hänen kommenttiansa perusteella muokasin ja lisäsin uusia aihealueita. Henkilökunta testasi joitakin menetelmiä nuorten kanssa. Testattavana oli nuoren viikkosuunnitelma, jonka nuori itse joutuu suunnittelemaan joka sunnuntai seuraavalle viikolle. Suunnitelmassa täytyy olla kaikki nuoren menot sekä ruokailut. Kaksi muuta testattavaa menetelmää olivat hygienian ja siivouksen seurantataulukot. Hygieniataulukoon merkitään suihkussa käynnit, hiusten pesut sekä vaatteiden ja lakanoiden vaihdot. Siivoustaulukkoon vastaavasti merkittiin, milloin on siivottu esimerkiksi vessat, imuroitu tai pyyhitty pölyt. Palaute ohjaajilta oli aluksi, että on haastavaa saada jo itsenäistymisasunnoissa asuvia toteuttamaan näitä, koska aikaisemmin ei ole tarvinnut tällaisia tehdä. Käytäntöjä on helpompi alkaa toteuttamaan seuraavien itsenäistyvien kanssa.

Tämän opinnäytetyön myötä olen päässyt perehtymään tarkemmin nuoria koskeviin asioihin ja ilmiöihin ja niiden vaikuttavuuteen nuorten elämässä.

Tästä kaikesta on hyötyä uudella urallani lastensuojelussa. Asioihin perehtyminen auttaa katsomaan asioita erilaisista näkökulmista. Työtä tehdessäni olen ottanut huomioon yksityisyyden suojan ja sen, että tietooni saadut asiat eivät kaikki ole sellaisia, joita voin työssäni käyttää.

Jatkotutkimuskohteena olisi hyvä tutkia millainen vaikutus on jälkihuollon ikärajan nostolla 21 vuodesta 25 vuoteen, ehkäiseekö tämä syrjäytymistä, niin kuin on sen ajateltu tekevän? Toinen mielenkiintoinen aihe aikanaan on tutkia oppivelvollisuusiän nostamisen vaikutuksia nuorten syrjäytymiseen.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. 2. uudistettu painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Aaltonen, S. & Heikkinen, A. 2014. Nuoret lastensuojelussa. Teoksessa Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimissä. 5. painos. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Aluehallintovirasto 2017. Omavalvonta lastensuojelulaitoksissa. Aluehallintovirastojen julkaisuja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.avi.fi/documents/10191/8064383/Julkaistu-37-Omavalvonta+lastensuojelulaitoksisissa.pdf/75a8449a-8586-4943-8fc0-6ea4d7716ea7> [viitattu 21.2.2020].

Anttila P. 2014. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/> [viitattu 9.3.2020].

Bardy M. (Toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4., uudistettu painos. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 9.3.2020].

Berk, L. 2010. Development Through the Lifespan. 5., uudistettu painos. Illinois: Pearson.

Berlin, L.J., Appleyard, K. & Dodge, K.A. 2013: Intergenerational Continuity in Child Maltreatment: Mediating Mechanisms and Implications for Prevention. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3059248/> [viitattu 21.2.2020].

Bijleveld, C., & Wijkman, M. 2009: Intergenerational continuity in convictions: A five-generation study. Criminal Behaviour & Mental Health. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/cbm.714> [viitattu 21.2.2020].

Burke, T.J., Woszidlo, A. & Segrin, C. 2013. The Intergenerational Transmission of Social Skills and Psychosocial Problems among Parents and their Young Adult Children. *Journal of Family Communication*.13; uudistettu painos. Lontoo: Routledge.

Collins, M. 2001. Transition to Adulthood for Vulnerable Youths: A Review of Research and Implications for Policy. Teoksessa Reinikainen, S. (toim.) Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsinki: Yliopistopaino.

Dunderfelt T. 2011. Elämänkaaripsykologia.14., uudempi painos. Helsinki: Wsoypro.

Edelstein, S. & Lowenstein, C. 2014. Supporting Youth Transitioning out of Foster Care, and December 2014; OPRE Report No. 2014-69. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED559339.pdf> [viitattu 21.2.2020].

Erikson, E. 1994. Identity and the life cycle. New York: Norton.

Familiar. 2019. Yksikön omat sivut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.familiar.fi/palvelut> [viitattu 21.2.2020].

Fuller-Thomson, E., Katz, R., Phan, V., Liddycoat, J. P.M. & Brennenstuhl, S. 2013. The long arm of parental addictions: The association with adult children's depression in a population-based study.

Galderisi, S., Heinz, A., Kastrup, M., Beezhold, J. & Sartorius, N. 2015. World Psychiatry. Toward a new definition of mental health. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/wps.20231> [viitattu 9.3.2020].

Hannukkala & Törrönen 2009. Suomen Mielenterveysseura. Teoksessa hyvinvoiva oppilaitos. Turenki: Jaarli oy.

Harter, S. 2012. The Construction of the Self. Developmental and Sociocultural Foundations. 2. painos. New York: Guilford Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P., Tutki ja kirjoita 2009. 15; uudempi painos. Helsinki: Tammi.

HYKS Lastenneurologia Neuropsykologit 2013. Ohjeita lasten ja nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita_lasten_ja_nuorten_sosiaalisten_vuorovaikutustaitojen_tukemiseksi.pdf [viitattu 9.3.2020].

Häkli, J., Kallio, K. & Korkiamäki, R. 2015. Myönteinen tunnistaminen. Näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 117. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Ihalainen, J. & Kettunen T. 2016. Turvaverkko vai trampoliini. Sosiaaliturvan mahdollisuudet. 10; uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro oy.

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 118. Tampere: Tampereen Yliopistopaino oy-Juves Print.

Karila-Hietala, M., Wahlbeck, K., Heiskanen, T., Stengård, E., Hannukkala, M. 2014. Mielenterveys elämäntaitona. Mielenterveyden ensiapu 1. 2; korjattu painos. Turenki: Jaarli oy.

Karisto, E. 2018. Huoli ammatillisesta koulutuksesta kiihtyy. Kuntalehti. 22.10.2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kuntalehti.fi/uutiset/opetus-ja-kulttuuri/huoli-ammattillisesta-koulutuksesta-kiihtyy/> [viitattu 21.2.2020].

Keränen, T. & Pasternack, A. (toim.) 2015. Kliinisen tutkimuksen etiikka. Opas tutkijoille ja eettisille toimikunnille. Tallinna. Kustannus Oy Duodecim.

Kiiskinen, J. & Tahkola E-M. 2016. Sijoitetun lapsen sosiaaliset suhteet koulussa. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://sijoitettulapsikou-lussa.fi/wp-content/uploads/2016/05/Kiiskinen-ja-Tahkola-2016-Sijoitetun-lapsen-sosiaaliset-suhteet-koulussa.pdf> [viitattu 9.3.2020].

Kinnunen, P. 2011. Nuoruudesta kohti aikuisuutta. Varhaisaikuisen mielenterveys ja siihen yhteydessä olevat ennakoivat tekijät. Tampereen yliopisto, terveystieteiden yksikkö. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66830/978-951-44-8624-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 21.2.2020].

Kuntalehti 3/2019. Forssa. Forssa Print 2019.

Lamppu, V-M. 2019. Oppivelvollisuusiän nostaminen ei ratkaise nuorten ongelmia. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.amke.fi/ajankohtaista/uutiset/uutinen/oppivelvollisuusiän-nostaminen-ei-ratkaise-nuorten-ongelmia.html> [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelun käsikirja. 2019a. Mitä on lastensuojelu? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu> [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelun käsikirja. 2019b. Lastenkoti, nuorisokoti. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijais-huolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti> [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelun käsikirja. 2019c. Jälkihuolto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto> [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelun käsikirja. 2019d. Lastensuojelun tilastoa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/lastensuojelu-ja-thl/lastensuojelun-tilastoa> [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelu. 2018a. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos. Tilastot- ja -data. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu> [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelu 2018b. Tilastoraportti. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138211/Tr23_19_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y [viitattu 9.3.2020].

Lastensuojelulaki 12.4.2019/542 12 luku 75§ [viitattu 12.2.2020].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 5 luku 25 c § (12.2.2010/88). [viitattu 12.2.2020].

Lastensuojelun keskusliitto 2020. Lasten suojelu. info. Lapsen etu on tärkein. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/lapsen-etu-on-tarkein/> [viitattu 9.3.2020].

Malm, K. 2019 Itsenäistyvä nuori, vahvistuva toimija. Tukea täysi-ikäisyyden kynnyksellä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 133. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/itsenaistyyva_nuori_vahvistuva_toimija_web.pdf [viitattu 25.2.2020].

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019. 15-18-vuotiaan kehitys. Verkkojulkaisu. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/15-18-v/15-18-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/> [viitattu 11.9.2019].

Myllyniemi, S. 2017. Johdanto & Tilasto-osio. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 189. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Mäkäräinen, S. 2016. Itsenäistyminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/mielenterveys/itsenaistyminen> [viitattu 9.3.2020].

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019a. Oppivelvollisuuden laajentaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://minedu.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen> [viitattu 9.3.2020].

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019b. Oppivelvollisuuden laajentaminen. Sää-dösvalmistelu. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM032:00/2019> [viitattu 9.3.2020].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. [viitattu 20.2.2020].

RFSU. 2020. Seksuaalikasvatuksen materiaali. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.rfsu.com/fi/sex-body-rights/?gclid=EAlaIQob-ChMlrLfN6Kuz6AIVGJSyCh0cCA0_EAAYASAAEgLGt_D_BwE [viitattu 24.3.2020].

Reinikainen, S. 2009. Nuorisokodista maailmalle. Kokemuksia nuorisokodissa elämisestä ja aikuisiässä selviytymisestä. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 224.

Ruskoaho J., Vänskä J., Heikkilä T., Hyppölä H., Halila H., Kujala S., Virjo I. & Mattila K. Postitse vai sähköisesti? Näkemyksiä tiedonkeruun valintaan Lääkäri 2008- tutkimuksen pohjalta. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2010:47,279-285. PDF - dokumentti. Saatavissa: <file:///C:/Users/35845/Downloads/3920-Artikkelin%20teksti-11361-1-10-20110915.pdf> [viitattu 9.3.2020].

Räntilä, J. 2012. Nuoren itsenäistymisprosessi lastensuojelun laitoshuollossa. Hämeen Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38764/Nuoren_itsenaistymisprosessi_lastensuojelun_laitoshuollossa.pdf?sequence=1 [viitattu 11.9.2019].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:43. PDF-dokumentti.

Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161637/STM_Rap_2019_43_Lastensuojelun_jalkihuollon_uudistamistyoryhman_loppuraportti.pdf?seq [viitattu 19.2.2020].

Stenvall, E., Korkiamäki, R. & Kallio, K. 2015. Arjen moninaisuuden tavoittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa Häkli, J., Kallio, K. & Korkiamäki R.(toim.) Myönteinen tunnistaminen. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf [viitattu 11.9.2019].

Taskinen, S. 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2019. Lapset, nuoret ja perheet. Nuorten syrjäytyminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen [viitattu 9.3.2020].

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos & Me-säätiö. 2018. Missä elämänvaiheessa syrjäytyminen syntyy? WWW- dokumentti. Saatavissa: <http://data.mesaa-tio.fi/syrjaytymisen-dynamiikka/> [viitattu 9.3.2020].

Tuomi, S. 2016. Nuoren itsenäistymisprosessin tukeminen osana lastenkoti-työtä. Satakunnan Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opin- näytetyö. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/106140/Valmisoppari.pdf?sequence=1> [viitattu 11.9.2019].

Törrönen, M. & Vauhkonen, T. 2012. Itsenäistyminen elämänvaiheena. Osallistava vertaistutkimus sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten hyvinvoinnista. SOS lapsikylä ry. Forssa print.

Vilpas, P. s.a. Kvantitatiivinen tutkimus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://docplayer.fi/15103369-Pertti-vilpas-metropolia-1-kvantitatiivinen-tutkimus.html> [viitattu 9.3.2020].

Vilka, H.& Airaksinen T. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi 2003.

World Health Organization 2018. Mental health: strengthening our response. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/mental-health-strengthening-our-response> [Viitattu 9.3.2020].

Walker, I.R. 2011. Reliability in scientific research – improving the dependability of measurements, calculations, equipment, and software. Cambridge, England: Cambridge University press.

ITSENÄISTYVÄN NUOREN VIIKKOSUUNNITELMA

VIIKKO _____ (TEE TÄMÄ SUNNUNTAISIN SEURAAVAA VIIKKOA KOSKIEN)

(KIRJOITA KOULUN AIKATAULUT, TAPAAMISET KELLONAIKOINEEN, HARRASTUKSET, MISSÄ OLET VIIKONLOPPUNA YM.)

(RUOKALISTAAN KIRJOITAT MITÄ RUOKAA TEET JA MITÄ ATERIOITA SYÖT)

maanantai	tiistai	keski- viikko	torstai	perjan- tai	lauantai	sunnuntai
RUOKA- LISTA	AAMU- PALA	LOU- NAS	VÄLI- PALA	PÄI- VÄLLI- NEN	ILTA- PALA	
liikunta						

KIRJALLINEN SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISESTA

Osallistun vapaaehtoisesti Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun sosionomi opiskelija Satu Mölsän opinnäytetyön haastatteluun, joka käsittelee aihetta huostaanotetun laitoksessa olevan nuoren itsenäistymisprosessi.

Olen tietoinen opinnäytetyön tarkoituksesta selvittää itsenäistymisprosessin etenmistä ja siinä mahdollisesti eteen tulevia haasteita, ongelma kohtia ja pyrkimystä kehittää niihin erilaisia työkaluja niiden ratkaisemiseksi. Minulla on mahdollisuus perua opinnäytetyöhön osallistuminen missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. Tällöin kaikki minua koskeva aineisto poistetaan tutkimusaineistosta.

Opinnäytetyöhön osallistuminen tapahtuu nimettömänä ja tulokset raportoidaan niin, ettei siitä voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä. Henkilötiedot, jotka tarvitaan yhteydenpitoa varten, säilytetään huolellisesti ja anonymiteetti turvaten.

Julkistettavassa opinnäytetyössä ei mainita nimiä tunnistamattomuuden varmistamiseksi. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti.

Tätä suostumuslomaketta tehdään viisi kappaletta, yksi itselleni, yksi huoltajalle, yksi sosiaalityöntekijälle, yksi Venlaan ja yksi opinnäytetyön tekijä Satu Mölsälle.

_____ / _____ 20__ Paikka Aika

Opinnäytetyöhön osallistujan allekirjoitus Nimen selvennys

Huoltajan allekirjoitus Nimen selvennys

Sosiaalityöntekijän allekirjoitus Nimen selvennys

Opinnäytetyön tilaajan allekirjoitus Nimen selvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus Nimen selvennys